

Historia 7-9

Lärraranvisning punktskrift

Verksnummer: 41164

Den här läraranvisningen är till för att du som undervisande lärare ska få information om hur den pedagogiskt anpassade boken skiljer sig från originalboken och hur ni kan arbeta med den.

Pedagogisk anpassning gör läromedel tillgängliga för elever med synnedsättning genom att visuellt beroende innehåll omarbetas. Målet är att elever med svår synnedsättning/blindhet ska kunna använda läromedlet på samma sätt som sina klasskamrater. De anpassade uppgifterna ska ha samma pedagogiska innebörd som förlagan och eleven ska vara lika självgående som de övriga i klassen.

Plocka upp eventuella svällpappersbilder så snart du kan och förvara pärmarna stående. Svällpappersbilderna kan klibba ihop och den tryckta punktskriften, i exempelvis innehållsförteckning och nycklar, riskerar att plattas till om de förvaras liggande. Den tillfälliga lukta, som kan förekomma då svällpappersbilderna är nytryckta, hinner också avta tills de ska användas av eleven.

Har du frågor, eller vill dela med dig av dina synpunkter på den pedagogiska anpassningen av denna bok, mejla till anpassningsfunktionen@spsm.se.

Behöver du komma i kontakt med försäljningen går det bra att mejla till order@spsm.se eller ringa på tel. 020-23 23 00.

Trevlig läsning!

Läroanvisning

Titel: Historia 7-9

Författare: Julia Lindholm

ISBN: 978-91-85887-71-2

Innehåll

Bilaga till läroanvisning punktskrift	1
Generella förändringar av boken	2
Sidspecifika förändringar	3
Till läsaren	4
Pedagogiska tips	5
Bildbeskrivningar	6

Bilaga till läroanvisning punktskrift

Till läroanvisningen finns en bilaga som heter **Bilaga till läroanvisning punktskrift**. Det är en PDF där du kan se hur hela boken, sida för sida, är pedagogiskt anpassad och utformad. Filen är i svartskrift och är en exakt spegling av punktskriftsboken vilket innebär exempelvis att förtecken för siffror, versaler, stilsorter och liknande återges. Exempelvis är siffertecknet (p3456) som en grind före siffran, och versaltecknet (p6) som ett understreck före bokstaven osv. Det är också i denna fil som du ser alla eventuella bildbeskrivningar som finns i boken samt om något har utgått osv.

Filen finns att ladda ner på SPSM:s hemsida, <https://webbutiken.spsm.se/>

Sök på bokens titel i SPSM:s butik och ladda ner filen som heter **Bilaga till läroanvisning punktskrift**. Där finns också den här läroanvisningen som PDF.

Observera att Bilagan kan ha ett udda pappersformat, FA44, och det kan påverka möjligheten att skriva ut den. Bäst är att läsa bilagan digitalt.

Generella förändringar av boken

Under denna rubrik beskrivs de generella tillägg och ändringar som är gjorda i den punktskriftsläsande elevens bok, till exempel på vilket sätt ikoner eller text i marginalen är hanterade.

- Baksidestexten har flyttats till bokens början.
- Några bilder med lågt informationsvärde har strukits.
- Bilder som är viktiga för förståelse av texten har återgetts som bildbeskrivningar.
- Kartor är beskrivna. Eleven kan behöva kartor i svällpapper för att komplettera informationen. Europa: artikelnummer 6588. Världen: artikelnummer 6577.
- Bilder och brödtext har flyttats på, och mellan, sidorna för att underlätta läsning.
- Felstavningar och liknande i förlagan har i vissa fall rättats.
- Onödiga versaler i rubriker och bildtexter har ändrats till gemener.
- Tabeller har i flera fall gjorts om till listor och uppställningar.

Sidspecifika förändringar

Här kan du läsa om sidspecifika tillägg och ändringar. Det kan också vara sidspecifika instruktioner till dig som lärare, till exempel att ta fram konkret material.

251

I den nedersta av de fyra tidslinjerna på sidan (Europeisk epokindelning (ej Norden) har följande rättelse gjorts: I skarven mellan Antiken och Medeltiden har uppgiften "500 f.v.t." ändrats till "500 e.v.t."

Till läsaren

I den pedagogiskt anpassade boken återfinns en text som riktar sig till eleven och som kan vara bra att känna till innan arbetet med boken påbörjas. Samma text hittar du här. Läs denna text tillsammans med eleven!

Det finns bildbeskrivningar till nästan alla bilder i boken.

Det är bra om du har tillgång till svällpapperskartor över världen och Europa.

Stavfel och några andra fel i förlagan har rättats.

Bilder har flyttats mellan sidor.

Baksidestexten är flyttad till bokens början.

Pedagogiska tips

I detta avsnitt hittar du pedagogiska och metodiska förslag på hur ni kan arbeta med de olika uppgifterna i boken. Här återfinns också förslag på olika pedagogiska hjälpmedel som skolan kan behöva köpa in eller ta fram för att ni ska kunna arbeta med boken på ett bra sätt.

- Det är viktigt att eleven har god ordning på sin dokumentation av svar och liknande genom att exempelvis ha en särskild fil på datorn med just denna bok och antecknar kapitel/avsnitt och när man svarar.
- Eleven med synnedsättning behöver mer tid till vissa uppgifter och det har eleven rätt till även vid prov.
- Eleven med synnedsättning måste få tid att läsa igenom text eller bildbeskrivningar.
- Berätta mer om bilderna som förekommer i boken. Bildbeskrivningar och svällpappersbilder täcker ofta inte in helt vad bilden visar. Bildbeskrivningar kan aldrig ge exakt samma information som de seende eleverna får. Samtala om bilderna och ge den extra information som eleven med synnedsättning kan ha nytta av för att få samma förståelse som de seende eleverna.
- Några bildbeskrivningar är väldigt detaljerade. Du kan som pedagog välja ut det som är viktigt för undervisningssituationen och läsa bildbeskrivningen tillsammans med eleven.

Bildbeskrivningar

Här hittar du en sammanställning av alla de bildbeskrivningar som beskriver originalbokens bilder.

4

Foto. Ett uråldrigt stensättning i form av ett väldigt avlångt stenblock som har lagts som "tak" över några något mindre stenblock.

Gånggriften är uppförd på krönet av en gräsklädd kulle omgiven av öppna landskap.

4

Svartvitt foto. Kortklippt pojke som bär skärmmössa med kort skärm och ljus kostym med skjorta och slips.

En stämpel i fotots nedre högra hörn återger en fågelvinge och ett hakkors.

5

Foto. Vy över en bred och lugn flod som flyter fram genom ett torrt och trädöst landskap. I förgrunden skymtar låg bebyggelse och ruinerna efter en gammal bro i form av två breda bropelare som står som fristående klippor ute i strömmen.

Längre bort korsas floden av en modernare bro av stål med stora brovalv.

Längs horisonten löper låga och kala bergshöjder.

5

Svartvitt foto. Två kvinnor går i armkrok i ett demonstrationståg.

Kvinnan till vänster - som är afro-amerikan - är iförd lång kjol och kortärmad blus och bär ett långt pärlhalsband kring halsen.

Den yngre "vita" kvinnan till höger - som bär stora solglasögon - har långt välfriserat hår, och är iförd vit t-shirt och vita jeans.

9

Foto. Forntida stensättning uppbyggt av väldiga rektangulära klippblock som står på högkant så att de bildar en vid cirkel.

Andra avlånga klippblock har lagts som vågräta överstycken ovanpå de upprättstående stenarna. Innanför den yttre ringen löper en inre ring med betydligt mindre stenar. Den inre ringen utgår från två gigantiska stenar med överliggare.

En låg sol får stensättningen att kasta långa skuggor över det omgivande gräset.

10

Foto. Rekonstruktion av "Lucys" ansikte.

Lucy har platt näsa med framåtriktade näsborrar, bred mun med tunna läppar, utskjutande kraftiga kindben och djupt liggande bruna ögon under stora ögonbrynsbågar. Såväl hennes hud som täta tovigade hår är bruna till färgen.

10

Världskarta där människans gradvisa utbredning över jorden är utmärkt med årtal och pilar.

Kartan återges:

- 300 000 år sedan: Människor utvandrar norrut från Östafrika till Mellanöstern.
- 100 000 år sedan?: Människorna i Mellanöstern rör sig österut genom Sydasien.
- 50 000 år sedan: Människorna från Sydasien når Australien.
- 40 000 år sedan?: Människor når Sydeuropa genom att vandra västerut längs Medelhavet.
- 25 000 år sedan: Människor når Central- och Östasien.
- 15 000 år sedan: Människor från Asien når Nordamerika genom att ta sig över Berings sund.
- 12 000 år sedan: Människor rör sig söderut genom västra Nordamerika
- 10 000 år sedan: Människor som vandrat söderut genom Nordamerika når fram till nordvästra Sydamerika.

10

Grottmålning som föreställer uroxxar, vildhästar och noshörningar.

Djuren är stiliserade (förenklade) på ett mycket skickligt sätt som fångar det karakteristiska i deras utseende.

11

Teckning. En lägerplats vid en strand.

Framför två hyddor som består av grova grenar som har stöttats mot varandra och klätts med djurhudar har några människor och två hundar samlats kring en lägereld.

En ung kvinna sitter framför eldstaden och ammar ett barn med en annan kvinna bredvid sig. Intill dem står en ung man och lutar sig mot ett långt spjut. Den ena av hundarna sitter bredvid kvinnorna medan den andra ligger på andra sidan eldstaden och gnager på ett ben.

En död svan som har hängts upp i fötterna hänger med utbredda vingar från hyddan bakom den lilla gruppen.

Till vänster ligger skallen och bröstkorgen av en bisonoxe. En kvinna som står på knä framför ett stort stenblock bearbetar ett ben med en stenyxa.

Intill henne står en man med spjut och pilbåge och spejar ut mot omgivningarna.

I förgrunden drar en man och ett litet barn upp en kanot som innehåller en död säl.

Bakgrunden domineras av en skog med höga träd som avtecknar sig mot en bakgrund av kala bergsryggar.

11

Teckning. En härd med träkol och koppar har grävts ned i marken.

Härden får syre genom en kanal som löper genom marken. En man klädd i höftskynke står på knä och blåser in luft i den glödande härden genom ett långt rör.

12

Foto. Ruiner efter ett tempel som består av socklar och delar av tak som hålls upp av långa smäckra pelare. I bakgrunden skymtar dessutom långa fristående pelarrader.

12

Stenrelief. Två män drar en tvåhjulig kärra lastad med långa stockar.

En tredje man verkar gå baklänges och hålla i lasten för att hindra att den rör sig.

13

Målning som föreställer en man som bearbetar jorden med en enkel plog dragen av oxar. En kvinna med en korg går bakom honom och sår.

Kvinnans hår är långt och friserat i små lockar. Hon bär en fotsid (lång) vit klädedräkt som lämnar armarna bara.

Mannen har axellångt hår och ett kort pipskägg. Hans klädsel utgörs av ett vitt höftkläde som når ned till knäna.

Båda två går barfota.

13

Illustration. En fältherre eller kung inträder i staden genom en hög välvd port i stadsmuren medan stora åskådarskaror på ömse sidor bevittnar händelsen.

Porten och de anslutande murverken är målade i en intensivt himmelsblå färg och dekorerad med rader av förgyllda och försilvrade djurfigurer.

Härskarens tvåhjuliga vagn (som dras av fyra hästar med höga förgyllda huvudbonader) föregås av en rödklädd soldattrupp beväpnade med sköldar och spjut.

Två gröniklädda män går och håller de yttersta hästarna i spannet vid tömmarna.

Två körsvenner står på ömse sidor om härskaren i vagnen som framtill är försedd med en hög sarg (kant).

Vagnen följs av fyra bågskyttar som går till fots.

14

Målning. Tre unga kvinnor står på rad.

De bär svarta peruker med fina flätor och tvärlugg. De har vita dräkter. Runt halsen bär de smyckeskragar som täcker axlarna. Kvinnan längst till vänster bär dessutom ett brett pannband och en stor ring i örat. I ena handen håller hon en ankh - en symbol för livet som kan beskrivas som ett slags kors där översta delen består av en droppformad ögla.

15

Lerfigur. En turbanklädd kusk står fram till på en tvåhjulig vagn som är lastad med en stor kruka.

Framför vagnen står två oxar.

Förutom att människans och djurens lemmar bara återges som små utstående "piggar" är figuren detaljrik.

15

Målningen föreställer delfiner och olika sorters fiskar som simmar om varandra samt ett stort antal sjöborrar (taggklädda djur som lever på havsbotten).

15

Skulptur. En soldat som står på knä. Han har mustasch och bär håret uppsatt i en stor knut på ena sidan av huvudet. Han är iförd en rustning med fyrkantiga plattor som täcker bröst och axlar och bär kraftiga stövlar.

16

Mosaiken föreställer en kvinna som bär på klasar med vindruvor. Hon är klädd i en lång ärmlös klänning mönstrad med ränder.

16

Relief. En man går och leder en kamel i en lång töm.

17

Foto. Tvärs igenom ett kallt ökenlandskap med låga berg utan varje spår av vegetation löper en smal floddravin där ett grunt vattendrag kantas av frodig växtlighet. Längs vänstra sidan av dalgången, ovanför flodravinen ligger byggnader som ser ut att vara uthuggna direkt i berget.

18

Foto. Ett stort fönsterlöst torn av sten som smalnar av uppåt är omgivet av höga och tjocka murar.

19

Foto. Pyramidens sidor är "trappstegsformade" i tre steg med flera meter höga trappsteg. Fram till löper en mycket bred trappa uppför en murad ramp till en avsats ovanför de högsta trappstegen.

Däruppe skymtar en fyrkantig dörröppning ovanför en byggnad som är så förfallen att den mest liknar en vittrad klippspets.

I bakgrunden växer skog med höga lövträd.

19

Foto. En smal gränd omgiven av murar, husgrunder och trappor uppförda i grå sten leder till ett runt och lågt stentorn med ett enda litet fönster.

I bakgrunden tornar ett högt skogbevuxet berg upp sig mot en molnig himmel.

20

Illustration. I förgrunden arbetar kvinnor med odlingen. De är klädda i höftskynken. Längre bort står några män och en hund vid halmtäckta boningshus med stora dörröppningar formade av trädstammar.

Framför husen står fyllda korgar och lerkärl.

I bakgrunden syns gräsbevuxna kullar som formats som terrasser med brant sluttande sidor. Längst upp på den högsta terrassen kullen ligger en byggnad.

En lång träpalissad (mur av stockar) verkar ringa in byn.

20

Grottmålningen föreställer en sköldpadda sedd uppifrån. Den har ett målat mönster på skölden.

22

Foto. Kyrkobyggnad av sten med högt och smalt sadeltak (tak som sluttar åt båda sidorna).

Kyrkan saknar torn, har få och små fönster och en liten sidobyggnad längs ena långsidan.

Framför kyrkan löper en låg stenmur uppförd av flata grå stenar.

Mittför kyrkans närmaste gavel bryts denna mur av en hög portal med rundat takvalv.

I bakgrunden växer låg lövskog.

22

Medeltida illustration. Tre män arbetar med plöjning och sådd på en åker.

Den tunga plojen dras av fyra oxar.

En av männen driver oxarna med ett långt spö, en annan håller i handtagen till plojen medan den tredje sår i plogfårorna.

22

Foto. Utsikt över en väldig gotisk katedral med upplyst fasad som är omgiven av tät stadsbebyggelse.

23

Karta över Europa och Medelhavsområdet.

Kartan återger hur digerdöden år för år bredde ut sig i området.

- 1347: Farsoten tar sig västerut via floden Volga, området Kaukasus och Svarta havet till den västligaste delen av nuvarande Turkiet och vidare över Medelhavet till öarna Sicilien, Sardinien och Korsika.
- 1348: I Afrika och Mellanöstern: Östra nuvarande Algeriet, Tunisien, nordöstligaste delen av Libyen, norra Egypten och östra Medelhavsområdet med nuvarande Syrien, Israel och Libanon, ön Cypern och resten av nuvarande Turkiet samt landområdena som gränsar till västra och nordöstra Svartahavskusten. I Europa: Större delen av Spanien, Frankrike, Italien, den sydligaste delen av England och ett litet område på östra Irland, länderna utmed Adriatiska havets västra kust samt Grekland.
- 1349: I Afrika och Mellanöstern: Hela återstoden av Nordafrika och Mellanöstern. I Europa: Västligaste Spanien och Portugal, större delen av Irland, Wales och England, ett brett bälte som sträcker sig från kusten mellan nuvarande Belgien och nordvästligaste Tyskland i väster och vidare tvärs över Europa till Svarta havets västra kust och ett smalare bälte som sträcker sig i nordostlig riktning norr om Svarta havet.
- 1350: De återstående delarna av Irland (i norr), Skottland, hela Norge, södra Sverige upp till norra Värmland i väster och Mälaren i öster, hela Danmark, alla länder/områden utmed södra och östra Östersjökusten samt ett brett bälte som sträcker sig från södra Östersjön till nordvästra delen av Svarta havet och sedan vidare i nordostlig riktning.
- 1351: Hela Sverige norr om Mälaren och större delen av de återstående områdena i Östeuropa.
- Liten spridning: Ett område som omfattar södra nuvarande Polen, västra Ukraina och västra Vitryssland.

23

Medeltida illustration. Två riddare till häst, med lans och sköld, drabbar samman under ett tornerspel. De är klädda i färgglada tunikor över sina rustningar. Hästarna är täckta av täcken i samma färger. Fem damer tittar på från en läktare. De ser förnäma ut i vackra dräkter och tidstypiska huvudbonader.

Den ena riddaren har fått in en träff på den andre. Den skadade riddaren håller på att falla av sin häst, och det ser ut som om det kommer blod ur ett hål i hand hjälm. Den segrande riddaren har en stor fågelliknande prydnad på sin hjälm. Medeltida illustration. Tre män arbetar med plöjning och sådd på en åker.

Den tunga plogen dras av fyra oxar.

En av männen driver oxarna med ett långt spö, en annan håller i handtagen till plogen medan den tredje sår i plogfårorna.

24

Mosaik inne i en nisch. Jesus sitter i en slags karmstol med lågt ryggstöd och dynor. Hans huvud är omgivet av en gloria med ett kors.

Hans vänstra hand håller en uppslagen bok med grekisk skrift medan hans högra hand gör ett tecken där han håller ihop ringfinger och tumme med de övriga fingrarna utsträckta.

Hela hans gestalt ger ett intryck av kraftfullhet snarare än mildhet.

24

Foto av en sida ur boken. Den handskrivna, sirliga, arabiska texten illustreras med en stor målad bild mitt på sidan. Bilden är full av detaljer som fåglar, träd och buskar. En naken man sitter på marken och håller i en orm som just bitit honom i benet. Fram till honom kommer två män, en till häst. Männen är välklädda och ser ut att ha turban på huvudet.

25

Illustration. En muromgärdad stad vid havet som på ömse sidor omges av höga klippor.

I förgrunden löper en ström av kvinnor och män ut genom stadporten på väg ned till ett litet segelfartyg som ligger vid en brygga.

25

Foto. Utsikt över en väldig byggnad med en stor central takkupol som är omgiven av fyra smäckra minareter.

Framför byggnaden sträcker sig stora gröna parkområden med lövträd, gräsmattor, gångvägar och dammar.

I bakgrunden skymtar ett havssunds blå vatten och ännu längre bort tätbebyggda stränder.

28

Foto. En oval "scen" i mitten är kantad av ett lågt staket.

Denna scen omges av läktare formade som "stentrappor" med låga och breda steg.

Läktarna omges i sin tur av höga arkader (pelargångar) under rader av fönsteröppningar.

29

Karta där framförallt kustområdena är markerade. Det grekiska området vid denna tid omfattade (förutom områden som hör till det nutida Grekland) även de västligaste delarna av nuvarande Turkiet.

29

Detalj från mosaik. Porträtt av Alexander.

Han sitter till häst och är klädd i en rustning.

30

Staty av gudinnan sedd från sidan.

Hon bär en klädnad som lämnar armarna bara och en stor hjälm med kort skärm och mycket hög hjälmkam som baktill övergår i en slags "svans" som hänger ned över ryggen.

30

Illustration. En åldrad och vitskäggig Hippokrates behandlar en svårt sjuk patient som ligger utsträckt på rygg.

Den berömde läkaren är omgiven av fyra yngre män som assisterar honom medan andra män i bakgrunden allvarsamt bevittnar händelsen.

31

Svartvitt foto. Maria Callas som Medea står och höjer ett svärd.

31

Foto. Carolina Klüft sträcker ut en svensk flagga över och bakom sig.

33

Foto. I förgrunden delvis övervuxna husgrunder. I bakgrunden tornar en ruin med två våningsplan uppburna av pelare upp sig mot en klarblå himmel.

33

Karta. Europa och medelhavsområdet.

Romarriket omfattar vid denna tidpunkt hela Nordafrika med Egypten i söder.

I norr omfattar imperiet hela Sydeuropa, England och Wales (men inte Irland och Skottland), Nuvarande Frankrike och Tyskland upp till Rhen, nuvarande Österrike samt delar av nuvarande Rumänien och Bulgarien inklusive västra Svartahavskusten. Nästan hela nuvarande Turkiet och hela Levanten (östra Medelhavsområdet).

33

Foto. En låg och bred gräsbevuxen mur slingrar sig fram genom ett böljande öppet landskap med gräsbevuxna kullar, låga berg, skogsdungar och insjöar.

34

Foto. Utsikt över en fyrkantig utomhusbassäng med grumligt vatten som är omgiven av arkader (pelargångar). Ovanför arkaderna löper balustrader längs två sidor med infogade stensulpturer som bland annat föreställer romerska soldater.

I bakgrunden skymtar tät stadsbebyggelse med äldre hus.

34

Mosaik som föreställer en hund i koppel. Hunden är kraftigt byggd och har smal svans och långa uppåtriktade spetsiga öron.

35

Mosaik. Två kvinnor som båda är klädda i bikini ägnar sig åt träning.

35

Foto. Vy över ett stort område täckt med ruinrester och husgrunder. Enstaka höga pelarrader håller upp resterna av ett kapital. Fristående arkader med valvbågar står mitt ute i "ingenstans".

Bortom omgivande pinjer skymtar såväl medeltida bebyggelse som betydligt modernare hus.

39

På boksidorna dras paralleller mellan bokstäver och hieroglyfer i olika kolumner.

39

Svartvitt foto. Turister betraktar Chefrens pyramid och Sfinxen (en jätteskulptur som föreställer ett liggande kattedjur med människohuvud).

39

Trästycke vars yta är täckt av kolumner med komplicerade bildtecken.

40

Skulptur som föreställer en kvinna som sitter i en karmstol med fyra lindade spädbarn i famnen.

41

Målning på keramik. En naken flicka med kort tvärklippt hår håller handtaget till ett ämbar (behållare) i ena handen och ett bylte med kläder i den andra.

Framför henne står ett stort handfat på fot.

42

Målning. Framför en byggnad med tre torn sitter guden med korslagda ben och bar överkropp på marken med en liten flammande eldstad bredvid sig. Guden - som har fyra krönta huvuden och många armar håller två lappar med text i händerna medan en tredje hand håller ett föremål i elden.

En kvinna som står framför en dörr till huset håller ett offer till guden i elden.

Bredvid guden och kvinnan leder en trappa ned till en damm med lotusblommor (stora näckrosliknande blommor).

43

Foto. Moskén, som är en stor och lång tvåvåningsbyggnad uppförd av lera förstärkt med stockar, har ett fyrkantigt torn med platt tak.

Framför byggnaden löper en hög mur med en bred trappa.

Såväl den sistnämnda trappan som huvudbyggnadens platta tak kantas av ett slags "tinnar" av lera.

På en öppen plats med ett ensamt träd framför den omgivande muren rör sig några män och en beslöjad kvinna.

44

Relief som föreställer hur Hammurabi tar emot lagarna från solguden.

Guden avbildas som en härskare som sitter på sin tron.

Kungen står inför honom som en underordnad. Såväl kungen som guden har långa konstfullt flätade skägg och bär fotsida dräkter.

45

Målning. I förgrunden - intill uppgrävd mark och väldiga upplag av kol - dras öppna fullastade järnvägsvagnar av ett litet ånglok. Över det hela tornar höga ställningar krönta av hjul till drivremmar upp sig.

En bit från rälsen står en grupp med kvinnor och män och beskådar verksamheten.

Bortom höga plank står en stor fönsterlös tegelbyggnad som är försedd med en enda hög skorsten som bolmar tjock rök.

Längre bort avtecknar sig höjder bebyggda med långa och låga huslängor med röda tak.

45

Foto. Gulrappad byggnad med bred gavel under ett lågt sadeltak. Gaveln har tre fönster med svarta fönsterluckor: Ett uppe under takåsen och två i marknivå med öppna fönsterluckor och järngaller för fönstren.

Ovanför det högsta fönstret står följande snirkligt utformade bokstäver i järn: "JAG HWT" följa av årtalet 1794.

En annan del av samma byggnad är försedd med två höga takförsedda skorstenar och fönster med glasrutor.

Framför byggnaden löper en grusväg.

45

Målning. En blandning av soldater och beväpnade civilister angriper en medeltida fästning med höga krenelerade murar och torn. Några av dem står kring en stor fältkanon. På den kullerstensbelagda marken ligger några stupade.

En perukklädd man grips i förgrunden av soldater med höga björnskinnsmössor och två män med kokarder (stor tygknappar) på hatten.

45

Mynt i gul metall med en stiliserad (förenklad) bild av en tupp ovanför stora arabiska bokstäver som i sin tur följs av årtalet 1747.

46

Världskartan är olik moderna kartor. Afrika och Sydamerika har en igenkännbar form, men Nordamerika och östra Asien är otydliga. Skandinavien har inga riktiga linjer. Australien verkar vara ett enormt område som täcker hela södra delen av världskartan. Allt är oproportionerligt.

47

Illustration. Två holländare välkomnas av en lokal härskare.

Holländarna - som, i enlighet med europeiskt mode vid denna tid, är klädda i puffbyxor, västar och bredbrättade hattar följs av en stor och entusiastisk skara från lokalbefolkningen som alla är nakna sånär som på små höftskynken.

Härskaren, som bär en huvudbonad av fjädrar och är omgiven av flera kvinnor, sitter på en karmstol och sträcker armarna mot främlingarna i en välkomnande gest.

I bakgrunden skymtar flera holländska skepp som ligger för ankar. En roddbåt med fler holländare har just nått stranden.

47

Svartvit illustration. Pansarklädda ryttare under korsbaner "hugger in på" aztekiska krigare som slåss till fots med vapen av sten och trä. Dessa krigare har endast små runda sköldar till skydd.

48

Illustration. Utsikt över en muromgärdad stad vars bebyggelse är indelad i ett prydligt "rutnät" med mellanliggande raka gator.

Vid stadens vänstra sida ligger ett slott omgivet av fyra befästningsmurar.

Det omgivande landskapet består av gröna kullar med utspridda trädjungar.

I förgrunden bärs en mäktig person med hög huvudbonad på en bärstol av fyra män.

Framför och bakom bärstolen går lansbeväpnade soldater som bär hjälmar med höga fjäderbuskar. Såväl bärarna som soldaterna går barfota.

48

Målning. En ung kvinna står vid ett öppet fönster och läser ett brev.

Ett milt ljus från fönstret faller stillsamt över hennes ansikte, över den ljusa väggen bakom henne och över en säng bredvid henne som är täckt av en delvis tillskrynkad rödmönstrad pläd, ett porslinsfat som dignar av olika frukter och ett pistagegrönt glänsande draperi som döljer en del av rummet.

49

Foto. En så kallad "fullriggare" , ett segelskepp med tre master och många råsegel (fyrkantiga symmetriska segel), glider fram för fulla segel över ett blått, lugnt hav.

Skeppet är försett med ett bogspröt (en slags "mast" i fören som pekar framåt och snett uppåt) över en galjonsfigur i form av ett förgyllt lejon.

49

Karta. Atlanten med omkringliggande landområden.

Tre pilar som bildar en triangel anger följande:

- Från Nordamerika till Europa: Socker, tobak och bomull
- Från Europa till Afrika: Järn, vapen, tyger och brännvin
- Från Afrika till Nordamerika: Slavar

50

Ritning i tre delar där två av teckningarna utgör en "planskiss" över hur "lasten" skall fördelas i ett slavskepps lastutrymmen.

Slavarna ligger "packade som sardiner" i långa rader där inga utrymmen lämnas outnyttjade.

Den tredje teckningen föreställer samma skepps skrov sett från sidan.

51

Svartvitt foto. En man visar upp sin rygg som är helt täckt av stora ärr efter piskrapp.

52

Målat porträtt. Drottningen står med ena handen mot bröstet samtidigt som hon vänder sig mot betraktaren.

Hon har axellångt brunt hår och bär en svart kappa fodrad med vit päls.

52

Svartvitt foto. Vy över en vik omgiven av tät vegetation med palmer och lövträd.

Ute i viken ligger flera segelbåtar för ankar.

På den motsatta stranden ligger många stora villor inbäddade i grönskan.

53

Målning. Ludvig XIV poserar omgiven av draperier och marmorpelare. Han är slätrakad och iförd en peruk vars långa lockar ringlar sig ned över hans axlar.

Han har slängt en stor hermelinmantel över sin vänstra axel. Han är delvis draperad i ett tyg som är dekorerat med förgyllda liljor. På ett bord bredvid honom ligger hans krona.

54

Tidsaxel. Tidslinje som omfattar perioden från 1400-talets början till 1700-talets slut.

Följande är utmärkta längs linjen:

- 1400-talets början: Portugiserna börjar med långväga sjöresor.
- 1400-talets slut: Spanjorerna anländer till Mellanamerika
- 1500-talets början: Mellanamerika har 25-30 miljoner invånare.
- 1500-talets mitt: Mellanamerika har 2-3 miljoner invånare. Befolkningsökningen och världshandeln påbörjas.
- 1600-talets mitt: Frankrike och Storbritannien började erövra delar av Västindien och Nordamerika. Absolut kungamakt, starkare stater, krig och befolkningsminskning.
- 1700-talets mitt: Förändringar inom jordbruket, färre krig och befolkningsökning.
- 1700-talets slut: Vaccin börjar användas.

56

Svartvitt foto. En väldig fabrikshall där kvinnor vid symaskiner sitter tätt i långa rader mitt emot varandra.

Några andra kvinnor som står upp verkar inspektera de andras arbete.

Belysningen kommer från mängder av skärmlampor som hänger från taket.

56

Foto. Sömmerskor sitter på en lång rad med upphängda kläder bakom sig.

Ovanför och framför kvinnorna hänger ett slag "klämmor" för färdiga kläder eller material i en så kallad travers.

Belysningen kommer från rader av lysrör i taket. Kvinnorna på bilden sitter inte lika trångt som deras tyska kollegor gjorde år 1915.

57

Illustration. En kvinna står och arbetar ensam vid en stor maskin där tråd lindas på många spolar samtidigt.

58

Svartvitt gruppfoto. Bilden är tagen utomhus.

Skolklassens 17 elever är uppradad på två led där det främre ledet sitter på knä medan det bakre ledet med lärarinnan står upp. Alla flickor bär förkläde över klänning och hatt. Pojkarna bär långärmade tröjor och skärmmössor.

58

Illustration. I förgrunden drar ett ånglok försett med stor plog och trattformad skorsten ett lång rad personvagnar.

I bakgrunden skymtar en ångdriven passagerarbåt på en flod.

58

Foto. Bilen - som är helt öppen - har stora smala hjul med ekrar i gul metall och lyktor i mässing som är monterade framför motorhuven. De två sätena och ratten är placerade mycket högt upp. Fotbrädor på sidorna (som bakåt övergår i stänkskärmar) underlättar av och påstigning. Bagageutrymmet baktill är mycket litet.

59

Illustration. En skara välklädda människor omgivna av vintrigt mörker och kala träd står och beundrar en rad med runda gatlyktor där varannan lykta är tänd.

Lyktorna sitter upptill på höga järnpelare som i sin tur står på höga stensocklar.

59

Svartvitt foto. Fem män som alla bär keps köar med sina stämpelkort i händerna.

En urtavla visar att klockan är något över halv ett vid tillfället.

60

Illustration. Varuhuset är utformat som ett väldigt atrium med glastak omgivet av olika våningsplan som gränsar till den centrala hallen med loger eller loftgångar. På sina ställen förenas dessutom dessa loftgångar av smala gångbroar som spänner tvärs över atriet.

Bland staplarna av allahanda varor som mattor, stora fat, speglar med mera, vimlar det av kvinnor i långa kjolar, stora hattar och åtsnörda midjor, barn och män iförda rockar och cylinderhatt eller plommonstop.

61

Illustration. En mycket trång gruvgång återgiven i genomskärning. Två barn drar och skjuter en avlång vagn med mycket små hjul som är fullastad med kol genom gången som är så låg i tak att de nästan måste ligga ner när de arbetar.

61

Svartvitt foto. Utsikt över ett milsvitt industrilandskap med "skogar" av höga rykande skorstenar.

62

Svartvitt foto. En man, en liten pojke och en kvinna står på en kaj med ryggar vända mot kameran och betraktar frihetsgudinnan från långt avstånd.

Mannen bär bred keps och kostym, pojken keps med jacka och kortbyxor medan kvinnan har sjalett, tröja och kjol som når ned till vristerna.

62

Svartvitt foto. Tre män i en öppen bil med stoppade säten. Mannen i baksätet sitter tillbakalutad och kastar en utmanande blick in i kameran.

Alla tre bär bredbrättade hattar.

63

Svartvitt foto. I förgrunden - en byggarbetsplats som ligger på samma höjd som de övre våningsplanen på de omgivande skyskraporna i centrala New York.

En stor stålbalk har hängts upp i vajrar så att den hänger vågrätt. En bordskiva dukad med en yppig måltid har lagts mitt emellan två män som sitter grensle över stålbalken. Bakom sig har de två middagsätarna var sin smokingklädd kypare som båda står och balanserar en flaska på en bricka.

Publiken utgörs av några förundrade kepsklädda byggarbetare.

65

Foto. En smal "gränd" där vattnet forsar fram i ett vattenfall mellan husväggarna.

65

Foto. En liten pojke lutar sig mot sockeln till en hög ångdriven såg som är uppställd som skulptur.

Bakgrunden utgörs av stora lövträd och en gata kantad av små rödmålade stugor.

65

Svartvitt foto. En man transporterar ett stort lass av tegelstenar utlagda i rader på en mycket bred skottkärva.

I bakgrunden skymtar brädväggar med öppna dörrar.

65

Svartvitt foto. En man klädd i keps, läderjacka och svarta byxor står på en grusgång och håller i styret till en cykel med lykta.

I bakgrunden skymtar ett litet trähus omgivet av skog.

66

Karta över nordöstra Uppland.

På kartan är en rad bruksorter utmärkta. Några av de utmärkta orterna är Harnäs, Älvkarleby, Söderfors, Ullfors, Karlholmsbruk, Västland, Strömsberg, Åkerby, Lövstabruk, Hillebola, Tobo, Dannemora, Österbybruk med flera.

(På en infogad Sverigekarta är det aktuella områdets läge nära Gästrikland inringat).

66

Tidslinje som omfattar perioden från 1700-talets början till 1800-talets slut.

Linjen återges:

- 1700-talets andra hälft: Den industriella revolutionen påbörjas.
- 1750-1850 Europas befolkning ökar kraftigt.
- 1800-1860 USA:s befolkning sexfaldigas.
- 1800-talet Järnvägar börjar byggas i stor skala.
- 1800-talets första hälft: Latinamerika ingår i USA:s intresseområde.
- 1800-talets mitt: Allmän skola införs i Sverige. Industrialiseringen påbörjas i Sverige.
- 1850-1920 60 miljoner européer emigrerar.
- Mot 1800-talets slut: Telefonen.
- Sekelskiftet 1800-1900: Radion.

68

Detalj av målning. En ung kvinna står mitt i striden, runt om henne ligger stupade män. Hon bär frygisk mössa, en sorts toppluva. Hennes klänning har rivits sönder och hänger bara över ena axeln och lämnar hennes bröst bara.

Hon håller en musköt med bajonett i ena handen och trikoloren i den andra.

69

Illustration. Några män i olika åldrar river ned en stor staty som föreställer den krönte brittiske kungen till häst.

70

Målat porträtt. Marie-Antoinette sitter omgiven av sina tre barn.

Den yngsta, en liten flicka, sitter i hennes knä.

En dotter står tryckt mot henne medan hennes lille son står mitt emot.

Drottningen bär en bred och hög hatt prydd med flor och stora plymer.

Hon är iförd en röd uringad klänning och vilar fötterna på en stor kudde.

70

Illustration. I en stor sal med pelare sitter ett stort antal män från borgerskap, adel och prästerskap i olika grupper och bakom podier. Några av dem verkar stå upp och hålla anföranden för de övriga.

I bakgrunden skymtar kungen som sitter på en hög tronstol uppe på ett podium dit en bred trappa leder. Majestätet är omgivet av en stor skara.

71

Målning. Visar förklaringstexten som ristad i en stentavla med guldtext. Ovanpå stentavlan sitter två kvinnofigurer, en med änglavingar. Den andra håller i en kedja med sönderbrutna bojor.

71

Illustration. Ett blandat tåg av kvinnor och soldater drar fram längs en väg. Många av deltagarna håller upp höga lövruskor. Andra håller upp högafflar (i några fall med spetsade brödlimpor) eller hillebarder (ett slags kombinerad yxa och spjutspets på långt skaft). Två män håller dessutom upp avhuggna huvuden som spetsats på änden av pålar.

I förgrunden rider några av deltagarna på lavetten (underredet) till en stor fältkanon dragen av hästar.

72

Målning. En praktfull ceremoni i katedralen Notre Dame de Paris.

Napoleon Bonaparte står uppe på en bred sockel och håller upp en krona.

Nedanför sockeln står hans gemål Josephine på knä med knäppta händer medan två hovdamer håller upp hennes långa hermelinkantade släp.

Både Napoleon och hans brud är klädda i långa mantlar och kläder med rött och guld.

De bär båda diadem av guld på huvudet.

Runt omkring står flera biskopar som bär mitra (en hög spetsig huvudbonad) och män i färggranna uniformer.

I bakgrunden bevittnar en elegant klädd skara händelsen.

72

Målning. Natlig avrättningsscen.

Fyra män (däribland en munk) står inför en arkebuseringspluton där soldaterna just har lagt an.

En av de dödsdömda (som är klädd i vit skjorta) slår ut med händerna i en vädjande gest samtidigt som han förgäves försöker få ögonkontakt med soldaterna.

På marken bredvid dem ligger redan döda i sitt blod.

På avstånd avtecknar sig bebyggelse med stora flervåningshus och kyrktorn mot den svarta himlen.

73

Illustration. Toussaint Louverture är slätrakad och bär cylinderhatt med stor fågelplym, uniformsjacka med epåletter och breda slag, trånga byxor samt stövlar.

Hans högra hand vilar på fästet till en stor sabel medan ett dokument hänger över vänstra armen.

Bakgrunden utgörs av ett bergigt landskap med befästningar. I en dalgång rör sig soldater mellan kanoner och rader med militärtält.

75

Satirteckning. "Pyramiden" på bilden liknar mest av allt en "bröllopstårta" uppbyggd i fem "våningsplan" där varje våning är mindre än den föregående.

Bilden återges (nerifrån och upp):

En stor skara män, folket, iförda arbetskläder som bär hela "bygget" på sina axlar.

På nästa våningsplan (som hålls uppe av arbetarna) sitter några välklädda och stormagade kapitalister.

På nästa våningsplan (som vilar på kapitalisternas huvuden) står några militären.

På militärernas axlar vilar ett våningsplan med prästerskapet representerat av två bedjande präster.

På prästernas ryggar står ett våningsplan med en byst som representerar kungligheten.

77

Målning. Nattlig strid i stadsmiljö.

Revolutionärerna har byggt en hög barrikad tvärs över en stor öppen plats kantad av höga byggnader om flera våningar.

Soldater i förgrunden rycker an mot barrikaden i täta led och avfyrar sina musköter. Dessa soldater blir i sin tur beskjutna inte bara från barrikaden utan från fönstren i de angränsande husen.

Från ovanför hustaken belyser en fullmåne omgiven av tunna drivande skyar scenen.

77

Målat porträtt av en ung kvinna med lockigt hår och tvärklippt lugg.

Hon bär en blomsterdekorerad ljus hatt med långa, löst knutna hakband och har en schal virad kring axlarna.

77

Tidslinje som omfattar perioden från 1700-talets början till 1800-talets slut.

Linjen återges:

- Mitten av 1700-talet: Amerikanska revolutionen startar.
- 1775-1783 Amerikanska frihetskriget.
- 1789-1799 Franska revolutionen.
- 1793-1794 Skräckväldet.
- 1799-1814 Napoleontiden.
- 1791-1804 Revolutionen på Haiti.
- 1807 Slaveriet avskaffas i Storbritannien.
- 1848 Uppror/revolutionsförsök sker i Europa.
- 1861-1865 Amerikanska inbördeskriget. Slaveriet avskaffas i USA.

79

Relief som föreställer två kavalleristyrkor som möter varandra på slagfältet. Soldaterna på båda sidor bär höga hattar med skärm och platt överdel eller trekantiga hattar som hos de flesta är dekorerade med fjäderplymer.

Mitt emellan de två styrkorna ligger döda och sårade bland resterna efter kanonlavetter och annan bråte. En soldat som står på knä hjälper en sårad genom att stötta upp honom.

80

Svartvitt foto. En järngrind står vidöppen mot en stor port under ett rundat valv. Framför porten står flera valarbetare som bär olika plakater.

En man med pälsmössa bär en stor skylt kring halsen med texten:
"Läs Appell mot förbud och Brattska klasslagar!"

I förgrunden står en varmt klädd kvinna med pälsverk kring halsen och handväska i ena handen som möter iakttagarens blick genom stålbågade glasögon.

På ett järnstaket bredvid grinden hänger en skylt med texten: "Fram till valurnorna i dag! Rösta med Arbetarpartiets valsedel!"

81

Foto. Inramat dokument med följande rubrik:

"In Congress, July 4, 1776

The unanimous declaration of the Thirteen United States of America"

82

Skämtteckning. Mitt i ett rum står en oberörd Jenner och vaccinerar en kvinna genom att rispa hennes framsträckta överarm med en kniv. En pojke står bredvid och håller upp en hink med texten "Vaccin pock from cow".

Bredvid står människor som har drabbats av biverkningar i form jättelika bölder ur vilka små kor kläcks. På en kvinna har det dessutom vuxit ut horn på pannan.

84

Målat porträtt. En ung kvinna sitter med en uppslagen bok i händerna och ansiktet vänt mot betraktaren. Hon har ett band om håret och randig klänning.

86

Svartvitt foto. Valmöte fotat snett uppifrån. Två män och en kvinna använder flaket på en hästdragen öppen vagn som podium. Runt omkring dem står en stor publik som i huvudsak består av män och pojkar i olika åldrar som nästan alla bär keps eller hatt. Bara ett fåtal kvinnor ingår i publiken.

En valaffisch på sidan av vagnen bär en bild av två elegant klädda män som talar med en skäggig man med keps under texten: "Vote for Will Thorne".

87

Frimärke som föreställer en barhuvad och barbröstad ung flottare som försöker bända isär stockarna i en bröte (en ansamling av stockar) med hjälp av en lång stör.

Längs frimärkets ena kortsida står det "Sverige 75".

90

Gammal logotyp för LM Ericsson. En gammaldags telefon med vev och lur omgiven av firmans namn.

91

Svartvitt foto. En uniformsklädd Charles de Gaulle hälsar på en stor folkskara av barn och vuxna som står på andra sidan av ett lågt kravallstaket. Ansiktsuttrycken hos människorna varierar från ilska och avvaktande nyfikenhet till välkomnande leenden. Två män håller upp en banderoll med text på franska om önskan om självständighet.

92

Karta över Europa, Afrika, Asien och Oceanien. På kartan är nio olika kolonialmaktens besittningar utmärkta.

Dessa återges (med ländernas nutida namn):

- Storbritannien: I Afrika: Sierra Leone, Ghana, Nigeria, Sydafrika, Botswana, Zimbabwe (Rhodesia), Malawi, Kenya, Uganda, Sudan, Egypten, Somaliland. I Asien: Jemen, Oman, Förenade Arabemiraten, Qatar, Kuwait, Pakistan, Indien, Nepal, Bhutan, Bangladesh, Myanmar (Burma), Malaysia, Nya Guinea.
- Spanien: Västsahara och norra Marocko
- Portugal: Gambia, Guinea-Bissau, Angola och Moçambique
- Nederländerna: Indonesien
- Belgien: Kongo (Kongo-Kinshasa)
- Italien: Libyen, Eritrea och Somalia
- Tyskland: Togo, Kamerun, Namibia och Tanzania samt norra delen av Papua Nya Guinea i Oceanien
- Frankrike: Större delen av nordvästra Afrika med Tunisien, Algeriet, större delen av nuvarande Marocko, Mauretanium, Senegal, Guinea, Elfenbenskusten, Benin, Mali, Burkina Faso, Niger, Tchad, Gabon, Centralafrikanska republiken samt ön Madagaskar. I Asien: Kambodja, Vietnam och Laos
- USA: Filippinerna

93

Målning. Längs en strandsträcka ligger stora stenbyggnader i västerländsk stil med både två och tre våningar.

Byggnaderna skyddas mot det intilliggande havet av en lång strandmur.

På vattnet utanför ligger flera västerländska segelfartyg för ankar.

I bakgrunden skymtar tät stadsbebyggelse åt ett håll och bruna, kala bergsområden åt ett annat.

94

Karta över Afrika som är täckt av ett gles "nät" av färdvägar/rutter. Allra glesast är detta nät över ökenområdet Sahara där nästan alla de fåtaliga rutterna löper i nord-sydlig riktning. Ön Madagaskar ingår ännu inte i "vägnätet".

I övre högra hörnet av kartan står det "Map of Africa in 1891 showing routes of explorers".

94

Svartvitt foto. En man iförd höftkläde sitter på en stol med en liten vitklädd flicka stående bredvid sig. På både mannen och flickan saknas högra handen.

95

Svartvitt foto. En grupp kvinnor, män och barn som står eller sitter på marken. Alla på bilden är svårt utmärklade med revben och nyckelben som tydligt framträder genom huden och insjunkna ansikten som stramar över kindknotorna.

Bilden är tagen utomhus mot en bakgrund av torr buskvegetation.

95

Svartvitt foto. Vuxna och skolungdomar som deltar i en demonstration. De står med höjd nävar och håller i plakat.

96

Svartvitt foto. De tre männen, barfota och i kläder som mest liknar trasor, lutar sig mot en husvägg. En annan man talar till dem. Han pekar på dem som om han tillrättavisar dem.

97

Svartvitt foto. En stor öppen bil har parkerat framför en avlång byggnad med tak - men utan väggar (möjligen en järnvägsperrong). En soldat sitter i framsätet framför två uppstickande gevärspipor. Vid sidan om fordonet hälsar två franska officerare på varandra med en handtryckning medan en man iförd fez (cylinderformad brättlös hatt) ser på.

Lite längre bort står några andra franska officerare framför en annan bil.

Från andra sidan bilen bevittnas händelsen av en folkskara bestående av fezklädda män och en ensam kvinna.

97

Svartvitt foto. Två unga kvinnor som deltar i ett demonstrationståg. De går sida vid sida och ropar något (den ena har lagt sin arm om den andras axlar).

De håller i ett stort plakat med en rund symbol och en handskriven text där det bland annat står:

"This is our aboriginaland. Give us our land back!"

98

Svartvitt foto. En soldatrupp med afrikanska män har ställt upp sig framför ett lågt stenhus med fönsterluckor.

Soldaterna bär franska uniformer och stålhjälmars och stöder långa gevär med bajonetter mot marken.

99

Svartvitt foto. En stor klunga män sitter tätt ihop på marken. De är instängda innanför taggtråd.

99

Svartvitt foto. Nelson Mandela höjer en knuten näve mot himlen där han står i talarstolen.

100

Svartvitt foto. En polispatrull går längs en bred väg kantad av låga hus med trädgårdar. I spetsen går en polis med en schäferhund. Han följs av flera poliser beväpnade med gevär och en stor terrängbil med beväpnade poliser på taket. Flera av poliserna bär stålhjälmars.

101

Svartvitt foto. En enorm folksamling. De ser ut att titta på människor som paraderar, viftande på flaggor.

104

Svartvitt foto. En barhuvad kvinna leds bort mellan två brittiska poliskonstaplar med de typiska höga uniformshattarna.

Bredvid sig har de en beriden polis.

De är omgivna av stora folkskaror.

I bakgrunden skymtar Buckingham Palace.

105

Foto. Manifestation som utspelar sig på en stor asfalterad plan.

Hukande, rödklädda, män formerar sig så de tillsammans bildar stora bokstäver. Bakom dem paraderar fanbärare och militär. Över det hela tronar jätteporträtt av Marx, Engels och Lenin.

106

Svartvitt foto. En uniformsklädd Benito Mussolini står med framskjuten haka, ena handen på höften och ett mästrande pekfinger i luften.

Bakom honom skymtar flera uniformerade män och ett gallerförsatt fönster.

107

Expressiv målning där alla proportioner och perspektiv är förvrängda i syfte att förstärka uttrycksstyrkan.

Till vänster, intill en bröljande tjur och en skräckslaget gnäggande häst, håller en skrikande kvinna ett dött barn i famnen

Golvet framför de tre (som är belyst av en glödlampa i taket) är bestrött med avslitna armar, ben och huvuden.

Från höger skyndar två gestalter till undsättning med långa framsträckta ansikten och frågande ansiktsuttryck (en av dem, som tittar in genom ett fönster, håller fram en fotogenlykta).

Längst ut till höger förtärs en skrikande gestalt med utsträckta armar av lågor som till formen påminner om tänderna i gapet på ett väldigt odjur.

108

Svartvitt foto. Hitler står framför en spegel och över på en dramatisk gest med utspärrade fingrar och vänster arm framsträckt.

Han är klädd i svart kostym med vit skjorta och slips.

Hans långa lugg är kammad åt sidan. Han har en liten mustasch som bara täcker huden under näsan.

109

Svartvitt foto. En stor flervåningsbyggnad från tiden kring förra sekelskiftet står i lågor. Alla fönstren i byggnadens pelarprydda fasad är upplysta av lågor samtidigt som rök bolmar upp mot natthimlen från en stor takkupol med skulpterade tinnar.

Byggnadens väldiga portik (takgavel) bär texten "Dem Deutschen Volke".

109

Foto. Tonårsflickor som deltar i en nazistisk manifestation. De har alla samma frisyr med långa flätor och står och tittar åt ett och samma håll.

Bakom dem vajar en rad röda flaggor med svarta hakkors i vita cirklar.

Där står också några män iförda SA:s (de nazistiska "stormtruppernas") uniform.

110

Svartvitt gruppfoto. Barnen sitter och står på två led framför gaveln till en omålad timmerstuga.

De flesta bär mer eller mindre trasiga och smutsiga kläder och går barfota.

Många av flickorna bär sjaletter (huvuddukar som täcker hjässan) och en pojke bär en stor skinmössa (men det är något han är ensam om).

Två av barnen är mer eller mindre nakna så att deras utstickande revben och uppsvällda magar (tecken på undernäring) är fullt synliga.

Inget av barnen på bilden ler - deras ansikten uttrycker snarare en blandning av rädsla, uppgivenhet och misstro.

111

Affisch. Framför en teckning som föreställer Kremls höga murar och torn är följande text på ryska och engelska infogad:

"Moscow the heart of the World Revolution".

111

Svartvitt foto. Stalin står bakom ett bord och sträcker upp ett mästrandande finger i luften. Diktatorn är klädd i en slags enkel "uniformsjacka" utan gradbeteckningar och dekorationer.

112

Foto. Valfunktionärer och valstugor för socialdemokraterna och moderata samlingspartiet på en öppen plats i centrala Stockholm.

113

Väggmålning där en Kim Il Sung i jätteformat tornar upp sig framför en jättelika röd fana med en partisymbol (som bland annat omfattar en hammare och en skära).

Den store ledaren pekar ut riktningen med hela armen för en armé av soldater med missiler och arbetare och bönder med röda banderoller som alla rycker fram med hänförda ansiktsuttryck.

Framför målningen står ett ensamt avlövat träd. En varmt klädd man som bär en kasse går förbi längs trottoaren.

115

Svartvita foton av diktatorerna Benito Mussolini, Adolf Hitler och Josef Stalin.

116

Svartvitt foto. En lång rad med ambulansbilar med röda korsets symbol och texten "Salvation Army Canada".

117

Upplagen anteckningsbok med handskriven text. En stor rubrik på vänstra sidan lyder: "Guerre 1914".

118

Affisch. En man iförd kostym med väst och slips sitter i en stor fåtölj. En liten flicka med rosett i håret sitter på hans knän med en uppslagen bok över knäet.

På golvet intill fåtöljen leker en pojke med tennsoldater.

Flickan vänder sig mot mannen och frågar:
"Daddy, what did you do in the Great War?"

Mannen vänder sin blick mot betraktaren.

118

Ett färglagt vykort bär en bild av några tyska soldater på marsch genom ett sommargrönt landskap.

Ovanför soldaterna står texten "Gott sei mit Dir!" där anfangen (det starkt förstörade inledande G:et i texten) innehåller en teckning som föreställer i liten flicka som sitter upp i sängen och ber med knäppta händer.

Under anfangen återges ett järnkors (tysk medalj) med ett röd-vit-svart band.

Även några änglagestalter skymtar bland molnen ovanför soldaterna.

119

Svartvitt foto. Det österrikiska kronprinsparet går ned för en trappa på väg mot en framkörd öppen bil.

På ömse sidor av trappan har rader av vördnadsfulla män ställt upp sig. Franz Ferdinand är iförd uniform med plym prydd hjälm medan hans maka bär en hatt med fjädrar och en ljus klänning.

121

Europakarta. Allianserna i Europa under 1:a världskriget.

Kartan återges:

Ententen:

- Storbritannien
- Frankrike
- Belgien
- Italien
- Ryssland
- Serbien
- Montenegro
- Rumänien
- Grekland

Centralmakterna:

- Tyska riket
- Österrike-Ungern
- Bulgarien
- Osmanska riket

Neutrala länder:

- Spanien
- Schweiz
- Nederländerna
- Danmark
- Norge
- Sverige
- Albanien

Västfrontens utsträckning:

Fronten omfattade en del av nordvästra Frankrike i norr, fortsatte utmed fransk-tyska (och norra schweiziska) gränsen för att sedan löpa genom den nordöstligaste delen av Italien.

Den följde sedan Adriatiska havets västra kust ned till den sydligaste delen av Albanien där den löpte tvärs över den nordligaste delen av Grekland.

Östfrontens utsträckning:

Frontlinjen löpte längs med nuvarande gränsen mellan Estland och Lettland i väster och Ryssland i öster och vidare genom östra Vitryssland och den nordligaste delen av Ukraina för att sluta där floden Don mynnar ut i Azovska sjön (norr om Svarta havet).

Några slagfält:

- Somme och Verdun i norra Frankrike 1916
- Gallipoli vid nordvästra Turkiets kust (sundet Dardanellerna) 1915-16.

122

Illustration. En torped exploderar vid fören på en väldig passagerarångare som för den brittiska flaggan.

I det vänstra övre hörnet av bilden är ett fotoporträtt av den tyske amiralen von Tirpitz infogat tillsammans med en tysk örlogsflagga (En svart örn i mitten på ett stort svart kors som har ett infogat malteserkors i sitt övre vänstra fält).

123

Svartvitt foto. Några afrikanska soldater vilar i en skyttegrav med sina vapen bredvid sig.

124

Foto. Tre sjuksköterskor står bredvid en lastbil vid en stor port. Deras långa dräkter i svart och vitt och långa vita dok får dem att likna nunnor.

I bakgrunden står några franska soldater i gråblå uniformer och skärmmössor.

125

Svartvitt foto. En svartklädd Jaurès som står uppe på ett podium dricker ur ett glas. Nedanför, och framför, honom skymtar publikens många hattar.

125

Svartvitt foto. Varmt klädda brittiska och tyska soldater umgås vänskapligt.

126

Svartvitt foto. En kyrkogård med långa rader av likadana träkors (här och där uppblandade med muslimska eller judiska gravstenar).

Bortom kyrkogården ligger ett slättlandskap med milsvida åkrar kantade av alléer med lågvuxna kala lövträd.

126

Svartvitt foto. En rad kvinnor sitter framför varsin roterande trumma och plockar ner något i metallådor.

Bakom dem står stora vagnar med lådor som sköts av en kepsklädd man.

126

Svartvitt foto. En sal med högt tak och svart-vit-rutigt stengolv där den borte väggen består av stora fönster.

Salen är möblerad med soffor, fåtöljer, stolar och bord.

Flera franska och brittiska officerare samt ett fåtal civilklädda har ställt sig på stolar och bord eller på fåtöljernas höga armstöd för att bättre kunna se in genom den glasklädda väggen.

128

Rött frimärke som är stämplat med datumet 27.10.23 följt av siffrorna 11-12N.

Ned till anges beloppet 10 000 000.

128

Svartvitt foto. Fyra unga kvinnor springer skrattande hand i hand på den våta sanden på en havsstrand. De är alla iförda en sorts baddräkter där nederdelen är utformad som ett slags korta shorts medan överdelen är ärmlös med v-formad uringning.

129

Svartvitt foto. En kvinna med uppgivet ansiktsuttryck sitter med ett litet spädbarn i famnen medan ett äldre barn med rufsigt hår lutar hakan mot hennes axel.

Bakom henne skymtar en tältduk som är upphängd på en grov stör.

En fotogenlampa ligger bredvid henne.

I bakgrunden skymtar ett landskap med buskvegetation.

129

Svartvitt foto. Vy längs en kullerstensbelagd innerstadsgata. På ena sidan av gatan sträcker sig en till synes ändlös kö som är så bred att de köande inte får plats på trottoaren.

131

Svartvitt foto. En trupp med hjälmklädda japanska soldater står vid en portal med en järngrind. Framför sig har de brinnande hus.

131

Svartvitt foto. Tre män tvingas stå på knä och skura gatstenen medan uniformsklädda nazister belåtet tittar på.

132

Foto. Tidslinje infogad i den regnvåta stenläggningen.

Följande händelser går att urskilja på bilden:

Sista avrättningen 1910

Titanic förliser 1912

Regementet I3 1913

1:a Världskriget 1914-1918

Revolution i Ryssland 1917

Spanska sjukan 1918

Allmän rösträtt (1921) (Sistnämnda årtal ligger utanför bilden)

135

Illustrationen som föreställer sänkningen av Lusitania.

136

Svartvitt foto. Tillfångatagna polska soldater i olika uniformer går längs en innerstadsgata kantad av träd.

De vaktas av en tysk soldat.

136

Svartvitt foto. Finska soldater iförda långa vita snödräkter med kapuschong tar sig fram på skidor längs en smal väg. Soldaten i täten släpar något efter sig i en lång lina som är fäst över hans ena axel.

I bakgrunden skymtar några små stugor omgivna av höga snödrivor och träd.

137

Förstasidan på Dagens Nyheter med följande rubriker och foton:

Rubrikerna:

"Tyskarna ha ockuperat Lyon, Brest intaget"

"Maginotlinjen har åter genombrutits.

Eld upphör kan väntas i dag eller i morgon"

"Pétain klarlägger nederlaget"

Under texten "Glada herrar i München" återger ett foto en skrattande Mussolini i samspråk med Hitler och en tredje man med hakkorsbindel.

Ett annat foto visar tyska trupper som marscherar förbi triumfbågen i Paris.

137

Karta över Frankrike efter kapitulationen 1940.

Landet är delat så att den västra, och större delen av de norra delarna (inklusive landets hela Atlantkust och huvudstaden Paris) befinner sig under direkt tysk ockupation.

Den "fria" zonen som kontrollerades av Vichyregimen omfattade de östra delarna med hela Medelhavskusten och ön Korsika (den sistnämnda är infälld till vänster i bilden).

138

Svartvitt foto. Några barn sitter på en hög med madrasser, kuddar och filter som är utlagda på marken.

Två små flickor i vita hattar håller var sin nallebjörn i famnen (Den ena flickans nalle är större än hon själv).

139

Karta över Europa där länderna som ingår i axelmakterna och de tyskockuperade områdena återges som ett sammanhängande område. Detta område omfattar - förutom Tyskland - följande tyska bundsförvanter:

- Italien
- Finland
- Ungern
- Bulgarien
- Rumänien

Det av axelmakterna kontrollerade området sträcker sig från gränsen till Spanien i väster till områdena nordost om Svarta havet i öster och från Tunisien i söder till gränsen mot Kolahalvön i norr och omfattade följande ockuperade länder/nationer:

- Frankrike
- Belgien
- Nederländerna
- Danmark
- Norge
- Polen
- Tjeckoslovakien
- Slovenien
- Kroatien
- Serbien
- Montenegro
- Grekland

Följande länder i Europa var vid denna tidpunkt neutrala (och slapp bli ockuperade):

- Sverige
- Irland
- Schweiz
- Portugal
- Spanien
- Turkiet

Det enda slagfält som är utmärkt på kartan är staden Stalingrad (1942-43) som ligger nordost om Svarta havet.

140

Karta över Östasien, Sydasien och Oceanien.

På kartan återges det av Japan behärskade/ockuperade området:

- De japanska öarna och södra delen av ön Sachalin (norr om Japan)
- Ögruppen Kurilerna nordost om Japan
- Korea
- Manchuriet (nordostligaste delen av Kina)
- Nordöstra delen av Kina med kusten och huvudstaden Beijing (Peking) samt kustnära områden söderut med städer som Shanghai och Hongkong och ön Taiwan
- Burma
- Thailand (som var en allierad till Japan)
- Franska Indokina (Kambodja, Vietnam, Laos och områden i sydöstligaste Kina)
- Singapore
- Filippinerna
- Nederländska Ostindien (Indonesien)
- Papua Nya Guinea

140

Propagandaaffisch. En ung kvinna med håret i en klut (knuten huvudduk) kavlar upp ärmen och visar armmusklerna med orden:

"We Can Do It!"

141

Svartvitt foto. Montgomery spanar ut över slagfältet från tornluckan på en stridsvagn.

141

Svartvitt foto. En liten skara varmt klädda vuxna och barn går bland de snöklädda ruinerna efter sönderskjutna hus.

Allt de har med sig är några filter, enstaka redskap och en ryggsäck.

142

Svartvitt foto. Allierade soldater vadar i land på en långgrund sandstrand där det står några stridsvagnar (flera soldater tar beteckning bakom ett av pansarfordonen).

Längre bort skymtar några spridda hus.

I förgrunden står en soldat som inte har tagit sig ned till vattnet än.

142

Foto. Krigskyrkogård med många likadana vita kors.

142

Två bilder av ett och samma torg i staden Stuttgart.

Den första bilden är en modell av torget så som det såg ut 1890. Försäljning av olika varor pågår från ett antal marknadsstånd som skyddas från sol och regn av tygtak och parasoller. De enda fordonen som förkommer på bilden är några cyklar. Torget är omgivet av de spetsiga gavlarna till höga flervåningshus av vilka en del är byggda i korsvirke och andra har tinnar och torn.

Ett kyrktorn längre bort höjer sig över den omgivande bebyggelsen.

Andra bilden utgörs av ett foto av samma torg från 2015.

Torget är helt tomt sånär som på en parkerad skåpbil och några enstaka fotgängare. De omgivande gamla husen med spetsiga gavlar är helt ersatta av modernare byggnader med platta tak och stora fönster vars väggar är målade i olika färger som ljusblått, orange, rosa och olivgrönt.

Det enda som är sig likt är det höga kyrktornet i bakgrunden.

143

Svartvitt foto. Staden är fullständigt utplånad så att allt som återstår är kringströdd sten och förvriden plåt. Endast de fullständigt urblåsta ruinerna av några enstaka större flervåningshus står kvar tillsammans med några kala och döda träd utan tillstymmelse till löv.

I förgrunden står en ensam man och betraktar förödelsen.

144

Svartvitt fotoporträtt av en kvinna i 30-årsåldern som tittar snett nedåt och åt sidan. Hennes hår är tillbakakammat och hon bär en liten vit mössa på bakhuvudet.

På sin vita krage har hon ett litet runt märke med en örn med utbredda vingar som håller ett nedåtriktat kors.

145

Svartvitt foto. En kolumn med kvinnor och män står med händerna bakom huvudet.

Fångarna vaktas av fyra gevärsbeväpnade män som alla är iförda likadana svarta uniformer med svarta baskrar.

I bakgrunden skymtar ett hus med tegelväggar.

145

Svartvitt foto. En grupp partisaner på en stadsgata. Gruppen omfattar både kvinnor och män som alla är civilt klädda.

Flera av dem bär gevär och patronband på axlarna.

145

Svartvitt foto. Några småpojkar spelar kula utanför en barack. Pojkarna är klädda i jeans, rutiga skjortor och jackor. Bakgrunden utgörs av en envåningsbarack med fönster och höga skorstenar.

146

Svartvitt foto taget snett uppifrån. Det "snöar" papperskonfetti från de omgivande husen över stora skaror av fotgängare och några bilar och spårvagnar.

147

Svartvitt foto. En man med dubbelknäppt kostym med vit skjorta, slips och hatt och en kvinna som bär bredbrättad hatt till klänning och lång rock med stor "solformad" brosch på bröstet står bakom en barnvagn med nedvikt sufflett.

Bakom dem skymtar äldre hus i Stockholms innerstad.

147

Ransoneringskort för tilldelning av textilvaror utfärdat av "Statens livsmedelskommission".

Kortet - som gäller för "Barn 1936-1944" - är nedtill indelat i ett stort antal numrerade kuponger.

En text upplyser bland annat om att kortet inte får överlåtas till någon annan och att "Missbruk medför straffpåföljd".

148

Svartvitt foto. Den ene soldaten ligger på rygg på en tärtsäng i ett svagt belyst rum medan den andre sitter bredvid honom på sängkanten. Båda är klädda i shorts och deras bara överkroppar och ben är svårt avmagrade med revben som tydligt avtecknar sig genom huden.

149

Svartvitt foto. Trupper ställer upp sig på ett fält. Längre bort tågar en lång rad soldater med tung packning på ryggen bort längs en väg.

152

Foto. Kranierna efter människor som avrättats av de röda khmererna. Ett av dem har fortfarande ögonen förbundna.

153

Två kartor över USA (utom Alaska och Hawaii). Kartorna återger den gradvisa "koloniseringen" genom att redovisa vilka områden som hörde till urfolken och vilka som koloniserats åren 1819 och 1879.

Kartorna återges:

Koloniseringen till och med 1819:

- Områden koloniserade av européerna: Samtliga av områdena/delstaterna i nuvarande östra USA söder och öster om de stora sjöarna förutom västra Michigan, Florida, ett område som omfattar västra Georgia och östra Alabama samt de inre delarna av Mississippi. Gränsen mot urfolkens områden i väster löper genom nuvarande Texas, Oklahoma samt gränserna till Kansas, Iowa och Illinois.
- Urfolkens områden: "Resten" av nuvarande USA - Det vill säga, större delen av området - inklusive områden som Kalifornien och Arizona (med mera)

Koloniseringen till och med 1879:

- Områden koloniserade av européerna: Nästan hela området sånär som på spridda och begränsade område i de västra delarna av landet.
- Urfolkens områden: Spridda områden i väster med de största enklaverna (begränsade områden) i Montana och South Dakota i norr och Arizona och New Mexico i söder.

153

Svartvitt foto. En grupp aboriginska män och kvinnor står och sitter kring tre döda kängurur.

De är alla nakna och barfota så när som på höftkläden eller korta kjolar. Männerna är beväpnade med smala spjut och ett slags dubbeleggade, spetsiga "svärd".

En äldre man och en kvinna som sitter på marken arbetar med att tillvarata jaktbytet.

I bakgrunden skimtar glest lövskogsbevuxna marker.

154

Svartvitt foto. En dunge med glest växande små träd omgiven av slättmarker.

Under träden ligger massor av uppsvällda döda kroppar av kvinnor, barn och män.

Många av kropparna är mer eller mindre avklädda.

155

Polen före 1939:

Landet omfattade fram till 1939 stora områden i det som numera är västra Litauen, Vitryssland och Ukraina (inklusive Litauens huvudstad Vilnius) medan landet inte sträckte sig lika långt västerut som i dag - Staden Wroclaw hörde till Tyskland och Polen hade bara en liten kuststräcka i norr väster om staden Gdansk (Danzig).

Polen efter 1945:

Polen hade förlorat sina östra områden i nuvarande Litauen, Vitryssland och Ukraina men kompenseras i väster och norr genom att före detta tyska områden tillförts landet. Landet fick nu bland annat en lång östersjökust med staden Gdynia och staden Wroclaw i väster.

155

Svart-vitt foto. En rad med människor som går till fots genom ett torrt landskap bär sin packning på huvudet eller över axeln.

De bär vida kläder och skyddar i de flesta fall huvudet mot solen med dok (huvuddukar) eller turbaner

Flera av dem går barfota

En lång vitskäggig man bär en kvinna på sina axlar.

155

Foto. Ett rum där väggarna är täckta med foton av personer som föll offer för massmorden. En man som står med händerna bakom ryggen står och tittar på bilderna.

156

Svartvitt foto. Ett tåg står bredvid ett järnvägsspår. Längs med tåget och på andra sidan spåret köar en stor folkskara som vaktas av några soldater.

Skaran omfattar många yngre personer och barn som bär sjaletter eller pälsmössor.

157

Svartvitt foto. En yngre man med tärda anletsdrag sitter och tittar stint in i kameran. Han bär en skärmmössa och en sliten vadderad jacka till byxor i samma material. Såväl mössa som jacka och byxor bär stora vita lappar med fångnummer.

158

Foto. En stor yta i staden är täckt med avlånga "stenlådor" som kan föra tankarna till likkistor.

På avstånd gränsar området till innerstadsbebyggelse med höga flervåningshus.

158

Propagandateckning där en högre barhuvad man som bär de nazistiska "stormtrupperna" SA:s uniform (uniformsjacka med hakkorsbindel, ridbyxor och höga stövlar) bokstavigt talat "sopar bort" flera små figurer med karikerade "judiska" anletsdrag (stora böjda näsor, tinningslockar med mera) tillsammans med davidstjärnor och skyltar med judiska efternamn.

Intill den nazistiske "städaren" återges en symbol i form av en lodrät stav omslingrad av två ormar under en platt hatt med vingar på sidorna.

159

Foto. Bronsstaty som föreställer en kvinna med en tonårsflicka och två barn som står och väntar med några resväskor bakom sig.

Någon har satt en bukett med röda blommor i händerna på den väntande kvinnan.

159

Svartvitt foto. En samling unga män sitter på golvet i en barack.

De är ytterst lätt klädda eller helt nakna och ytterst utmärklade med "pinnskala" knotiga ben och utstickande revben.

160

Svartvitt foto taget under dygnets mörka timmar.

I förgrunden ligger en stor hög med brinnande böcker.

Bredvid högen står några män iförda den nazistiska organisationen SA:s uniformer.

Längre bort står en stor skara människor som alla gör den nazistiska hälsningen med uppsträckt högerarm.

160

Svartvitt foto. Ett torg omgivet av höga flervåningshus.

I förgrunden tvingas tre kvinnor sitta på en träplattform med skyltar om halsen medan en stor folksamling bevittnar händelsen.

161

Foto. En bakgård med en grå stenvägg och ett skjul. En ung kvinna iförd grå kjol och eleganta lågskor sitter på en stol och för anteckningar i ett block som hon har i knät. En romsk kvinna sitter och ser ut att svara på frågor. Bredvid dem står ytterligare en kvinna och en liten pojke.

161

Svartvitt foto. Utmattade barn sover hopsjunkna bland kläder och resväskor.

162

Svartvitt foto. En grupp kraftigt avmagrade barn i olika åldrar med rakade huvuden och tunna armar.

Flera av barnen bär kläder som är alldeles för stora för dem.

162

Svartvitt foto. En stor folkmassa bestående av civilklädda kvinnor och män gräver i marken med spadar och bara händerna.

De vaktas av en soldat som står i förgrunden med ryggen vänd mot kameran.

162

Svartvitt foto. Bakom höga elstängsel ligger ett jättelikt område som är bebyggt med ändlösa rader av likadana snötäckta avlånga envåningsbaracker.

163

Svartvitt foto. En svårt utmärglad och lättklädd tonårspojke med rakat huvud bärs av två män med vita armbindlar medan en tredje man som står längre bort ser på.

Bakgrunden utgörs av en bred port i en byggnad med tegelväggar. Marken på båda sidor av porten är täckt med avskrädeshögar.

164

Svartvitt foto. En man iförd randig fångdräkt och mössa pekar ut en tysk soldat medan en tysk officer ser på.

Bredvid officeren står en fjärde man iförd mörk uniform med ansiktet vänt mot en husvägg.

165

Svartvitt foto. Kvinnor och barn köar intill en godsfincka (fönsterlös vagn som hör till ett godståg).

Flera av dem bär de davidsstjärnor (sexuddiga stjärnor) på sina kläder som nazisterna tvingat dem att sy fast.

165

Foto. Monument. Under, och framför, en rektangulär upprättstående sten med ett svartvitt fotoporträtt av en ung Raul Wallenberg kurar en skulptur som föreställer två utmärglade människor som omfamnar varandra i ett försök att finna och ge tröst inför döden.

166

Svartvitt foto. En ung och vältränad man med bar överkropp och träningsbyxor måttar mot fotografen med sina bara knutna nävar.

167

Svartvitt foto av "Interiören" i en barack och dess "invånare".

Hela väggen till vänster upptas av en slags jättelik våningssäng om fyra våningar där fångarna ligger på tvären i rader med huvudena utåt.

En naken man som står bredvid "sängen" skyler nedre delen av sin utmärklade kropp med ett klädesplagg.

De flesta av männen på bilden vänder sina ansikten mot fotografen. En röd cirkel har dragits kring ett av dessa ansikten.

167

Foto. En liten vit buss med ett rött kors målat mellan billyktorna står utanför en stor tegelbyggnad.

Några skolelever tittar in i fordonet genom en sidodörr försedd med en svensk flagga.

168

Svartvitt foto. En läkare böjer sig ner och undersöker de ärrtäckta bara benen på en kvinna som står med ryggen vänd mot kameran.

168

Svartvitt gruppfoto. En uppsluppen skara uniformerade kvinnor och män står på en liten träbro.

En av männen (som bär SS-soldaternas dödskallemärke på sin uniformsmössa) spelar dragspel.

Alla skrattar eller ler.

Kvinnan som står närmast dragspelaren verkar ta några danssteg.

169

Svartvitt foto. En medelålders man som är prydligt klädd i svart väst med vit skjorta och svarta byxor står omgiven av massor av utmärklade lik (många av dem fortfarande iförda randiga fångdräkter).

170

Svartvitt foto. Två kvinnor och två flickor som alla är iförda baddräkter och badrockar sitter på en sandstrand och äter glass.

I bakgrunden skimtar flervåningshus och villor.

175

Svartvitt foto. Ho Chi Minh står bredvid en liten häst. Han skyddar hjässan med en tropikhjälm och bär en axelremsväska över ena axeln.

En cigarett sticker ut ur hans mungipa.

176

Svartvitt foto. Två elegant klädda svarta kvinnor sitter och samtalar i en buss.
På ett säte intill dem sitter en kostymklädd vit man i medelåldern.

177

Foto. Martin Luther King (som står i förgrunden) vinkar åt en väldig folksamling med svarta och vita deltagare varav många bär plakat.
I bakgrunden växer stora lövträd.

178

Svartvitt foto. I förgrunden står kvinnor och barn med uppsträckta händer.
Några soldater övervakar dem
En av soldaterna riktar sitt vapen mot en liten pojke.

180

Fotoporträtt av syskonen Scholl.

181

Foto. De två presidenterna hälsar på varandra med sina respektive länders flaggor i bakgrunden.
Den amerikanske presidenten räcker fram sin hand. Hans ryske kollega börjar besvara gesten med viss tvekan.

182

Svartvitt foto. En folkmassa som omfattar både kvinnor och män samlas på ett kullerstensbelagt torg.

183

Tecknad affisch. Författaren och konstnären Albert Engström sitter vid ett bord som är dukat med ett fat med stora kokta kräftor med krontill, ett snapsglas och en flaska brännvin.

Författaren pekar på glaset och flaskan med indignerad min.

Texten lyder:

Nej! Kräftor kräva dessa drycker!

Du måste avstå från kräftor om du icke röstar nej den 27 augusti.

Albert Engström

184

Svartvitt foto. På en trädgårdsgång står Hjalmar Branting och kungen inbegripna i ett samtal.

Branting lyssnar till majestätet med sin cylinderhatt i handen.

Kungen behåller hatten på och håller händerna mot höfterna med en min som om han vore en lärare som läxar upp en olydig elev.

185

Svartvitt foto. Elin Wägner sitter med en mikrofon framför sig.

På bordet bredvid henne står en karaff med vatten och två dricksglas.

186

Foto. En ung kvinna står vid diskbänken av rostfritt stål i ett kök.

På en bänk bredvid henne står skålar med olika innehåll. En elspis skymtar längre bort.

186

Foto. Demonstrationståg i somrig innerstadsmiljö där deltagarna bär vita t-shirts med texten "Marching for those who can't".

Samma text står även på en stor banderoll som bärs framför tåget.

Många av demonstranterna har dessutom svarta lappar eller dukar för munnen.

187

Svartvitt foto. En ljusklädd kvinna med klut (knuten huvudduk) om håret sitter på huk medan hon mjölkar en långhornad ko.

I bakgrunden skymtar hagmarker.

187

Foto. En kille och en tjej kysser varandra i samband med studentfirande. Tjejen på bilden bär den svartvita studentmössan.

I bakgrunden gratulerar vänner och anhöriga andra nyblivna studenter.

188

Foto. Unga kvinnor och män sitter nakna på en badstrand. En av männen håller i en gitarr.

188

Foto. Två män kysser varandra. En av männen håller en regnbågsfärgad lapp i handen.

190

Svartvitt foto. Två små bord har ställts upp framför en husvagn.

Borden skyddas från solen av ett parasoll.

En kvinna kommer ut med en kastrull i händerna till en man med solglasögon och ett barn klätt i badbyxor som sitter vid ena bordet.

I förgrunden står familjens bil.

Bortom familjens "lägerplats" ligger ett stängslat fält kantat av lövträd.

191

Svartvitt foto. Fyra unga män arbetar med att laga eller montera något slags maskin. Armando Alberghetti står på huk och svetsar tillsammans med en annan man som står framåtlutad bredvid honom.

192

Svartvitt foto. Ett torg i ett nybyggt område som omges av höghus och en tunnelbanestation.

I förgrunden badar några pojkar iförda badbyxor i en fontän.

194

Karta. Sápmis omfattning på norra delen av Skandinaviska halvön.

Kartan är indelad i följande fyra områden

- Sydsamiskt område: Område som i öster sträcker sig från Medelpad i söder till södra Norrbotten i norr och från Trondheim till södra Nordland i väster. Större stad: Östersund
- Lulesamiskt område: Från Piteå till strax norr om Luleå i öster och från södra Nordland till Lofoten i väster. Större stad: Luleå
- Nordsamiskt område: Från området norr om Luleå till Haparanda i öster och från Lofoten till Nordkap i väster. Större stad: Kiruna
- Ostsamiskt område: Större delen av Kolahalvön (undantaget utgörs av den sydligaste delen). Större stad: Murmansk.

195

Svartvitt foto. Barnen, som är iförda traditionella samiska kläder, sitter i skolbänkar där sittplats och bänk är hopbyggda. Flera av dem räcker upp handen.

196

Svartvitt foto. En ung Katarina Taikon går i spetsen för ett sällskap i hennes egen ålder. Taikon (som bär sjalett) sträcker fram en hand mot kameran med ett bestämt uttryck. Bakgrunden utgörs av ett stenbelagt torg kantat av äldre byggnader.

197

Foto. Ett långt tåg av människor i olika åldrar passerar en stor synagoga omgiven av höga hus.

198

Svartvitt foto. Demonstranter går hand i hand framför en banderoll med texten "Freeze the arms race!"

199

Svartvitt foto. Några män arbetar med att bygga muren. De övervakas av uniformerade soldater. En skylt i förgrunden förkunnar att gatan är avspärrad på grund av murbygget.

199

Utsikt över en del av muren som bevarats.

En trottoar och en cykelbana bredvid en väg leder förbi muren.

I bakgrunden breder en park med höstfärgade träd ut sig.

200

Världskarta. Kalla kriget 1955. Länders anslutning (eller icke-anslutning) till de två sidorna.

- Medlemmar i Nato: USA, Kanada, Island, Norge, Danmark (med Grönland), Storbritannien, Portugal, Frankrike, Belgien, Nederländerna, Österrike, Italien, Grekland, Turkiet
- Länder som stod väst nära: Mexico, alla länderna i Mellanamerika förutom Belize, alla länderna i Karibien, alla länderna i Sydamerika förutom tre små kolonier i nordost. I Europa: Spanien, Västtyskland och Sverige. I Afrika: de fyra länderna Liberia, Sydafrika, Libyen och Etiopien, I Asien: Israel, Jordanien, Saudiarabien, Irak, Iran, Pakistan, Thailand, Filippinerna, Taiwan, Sydkorea och Japan. I Oceanien: Australien och Nya Zeeland.
- Kolonier: Guyana, Surinam och Franska Guyana i Sydamerika, ön Cypern i Medelhavet, samtliga länder i Afrika (förutom de ovan nämnda västvänliga länderna och Egypten). I Asien: Jemen, Oman, Sri Lanka, Laos, Vietnam, Kambodja, Malaysia, Brunei. I Oceanien: Guinea och ögrupperna öster om Guinea och Australien.
- Länder utan tydlig koppling: Irland, Finland, Schweiz, Jugoslavien, Syrien, Egypten, västra Jemen, Indien, Nepal, Bhutan samt Indonesien
- Medlemmar i Warszawapakten: Sovjetunionen, Östtyskland, Polen, Tjeckoslovakien, Ungern, Bulgarien, Rumänien samt Albanien
- Länder som stod Sovjetunionen nära: Afghanistan, Burma, Kina, Mongoliet samt Nordkorea.

201

Svartvitt foto. Carin Rosén sitter i en fåtölj och håller upp förstasidan på dagstidningen "Stockholmstidningen" med ett stort fotoporträtt av Stig Wennerström iförd uniform.

201

Propagandabild. Fotot av en ung kvinna som bär en stor rymdhjälm dekorerad med förkortningen för Sovjetunionen СССР (SSSR) i röda bokstäver återges framför Sovjetunionens röda fana med hammaren och skäran.

Bakgrunden utgörs av en djupblå himmel med spridda stjärnor.

202

Svartvitt foto. En kvinna med en tonårsdotter och tre yngre barn (det yngsta ett spädbarn i dotterns famn) vadar i vatten som når upp till bröst och hals.

203

Foto. En stridsvagn är omgiven av stora skaror med demonstranter. Flera av demonstranterna har klättrat upp på pansarfordonets kanontorn.

Bakgrunden domineras av en hög byggnad med rader av fönster och tre torn med kupoltak.

203

Svartvitt foto. En rad unga män och kvinnor tvingas gå på rad med händerna bakom huvudet medan de vaktas av en soldat.

204

Foto. En mindre båt från den svenska kustbevakningen eller marinen ligger intill den betydligt större ubåten (som ligger mycket nära land).

205

Foto. Grönklädda soldater arbetar med att ta bort ett högt taggtrådstängsel.

206

Foto. Många av forskarna som jublar är kvinnor som är klädda i den traditionella kvinnliga klädedräkten.

207

Foto. En barnfamilj handlar i ett modernt snabbköp. På en stor reklamaffisch med gröna frukter står det: "locked in freshness and value".

210

Svartvitt foto. En äldre kvinna sitter och lyssnar uppmärksamt genom hörlurar medan hon håller två fingrar mot kinden.

I bakgrunden skymtar andra mötesdeltagare.

211

Svartvitt foto. Ett antal små båtar med höga överbyggnader ligger och guppar vid sidan av ett stort fartyg.

De flesta av småbåtarna är så fulla med passagerare att många tvingas stå upp.

211

Nattligt foto. En liten öppen båt med utombordare (motor monterad baktill på båten) lägger till vid sidan av en av kustbevakningens fartyg.

Ombord på den lilla båten sitter ett litet sällskap som omfattar kvinnor, barn och män.

212

Karta. Västeuropa. På kartan är medlemmarna i kol- och stålgemenskapen 1952 utmärkta.

Följande länder ingick i gemenskapen:

Frankrike

Västtyskland

Italien

Belgien

Nederländerna

Luxemburg

213

Foto. Demonstration där deltagarna håller upp två plakater med röda hjärtan som bär texterna: "Germany loves Greece" och "Greece loves Germany".

213

Foto. En kvinna som bär en sovjetisk uniformsmössa till slitna jeans och röda stövlar omges på ömse sidor av en man klädd i fransk uniform som håller en stor fransk flagga respektive en man i mörkgrön uniform som håller en sovjetisk flagga (Ett rött fält med hammaren och skäran i övre vänstra hörnet).

Alla tre gör militär honnör.

I bakgrunden tornar den höga porten Brandenburger Tors mäktiga kolonner upp sig krönta av en staty som föreställer segergudinnan.

214

Bataljmålning. En beriden Gustav Vasa utstyrd som en medeltida riddare med rustning och plymkrönt hjälm leder den svenska hären mot Kristians armé.

De svenska soldaterna - som även de bär hjälm och harnesk - tågar fram i täta led med långa pikar i händerna.

214

Tidslinje som omfattar perioden från 1940-talet till och med 2010-talet.

Följande händelser är utmärkta längs linjen:

- 1940-talet: FN bildas. Andra världskriget tar slut. FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna och folkmordskonventionen tas i bruk.
- 1950-talet: Grunden för det nordiska samarbetet läggs. Europeiska kol- och stålunionen bildas.
- 1960-talet: EG bildas.
- 1970-talet: (ingen uppgift)
- 1980-talet: Barnkonventionen tas i bruk.
- 1990-talet: EG bildas.
- 1990-talet till 2010-talet: EU ökar från 12 till 28 medlemsländer.
- 2010-talet: FN har 193 medlemsländer. Över 70 miljoner flyktingar finns i världen.

216

Foto. Några kvinnor står utanför en byggnad med gallergrind och håller upp bilder av försvunna anhöriga.

En av kvinnorna lyfter armen med knuten näve.

218

Foto. Pakistanska kvinnor som bär huvudduk deltar i en demonstration där de håller upp tända ljus eller ljuslyktor för att hedra de försvunna flickorna.

Flera av dem håller upp röda plakat med texter som:

"World Vigils on 100th day"

"219 Girls of Chibok were Kidnapped"

"#BringBackOurGirls"

219

Foto. Två små barn står utanför ett tält. En liten flicka håller något slags påse i armarna. Bredvid henne står en yngre pojke.

220

Foto. Det lilla födelsedagsbarnet sitter i sin mammas knä med en kladdig tårtspade i ena handen. Framför barnet står en tårta med ett enda ljus.

221

Komplicerat släkträd som omfattar tiden mellan 1500-talet och 1930-talet.

Av praktiska skäl delas "trädet" upp i två huvudgrenar som - inom parentes - benämns "gren 1" och "gren 2" i bildbeskrivningen.

Släkträdet återges på följande sätt:

Släkten Odqvist:s härstamning och grenar

(Gren 1):

- Sven Persson - född 1681, död 1748 5/3 OD Hällstad. Gift 1712 med Ingrid Olofsdotter född 1671, död 1741 24/6 OD änka efter Bengt Håkansson född 1671, död 1711 Upptorp

(får sonen)

- Per Svensson - döpt 1713, död 1766 26/6 OD skatteköpte på 1760-talet 3/4 MTL Upptorp Storegård, tidigare kronoskattehemman och gifte sig 1748 1/1 OD med Ingeborg Persdotter - född 1722, död 1791 3/1 OD (omgift 1779 med Sven Andersson)

(Per Svensson och Ingeborg Persdotter får följande barn):

- Anna Persdotter - döpt 1748 25/4 OD, död 1753 17/1 OD.
- Stina Persdotter - gift med Sven Hansson Östergård, Österod.
- Sven Persson Odqvist - född 1754 24/3, död 1816 27/10 OD, Glasmästare. Upptorp Storegård. Köpte Upptorp 1781 10/10 av svågern Sven Hansson. Tog namnet Odqvist år 1783. Gift I. med Ingeborg Gunnarsdotter - född 1758, död 1786. Gift II. 1789 25/2 med Gunnur Högberg d.y. - född 1762 26/1 Ornunga, död 1843 2/4 OD.
- Annika Persdotter - född 1757 21/6 OD, död 1762 18/1 OD (Dog i kopporna)
- Petter Persson - född 1761, död 1762 18/1 OD (Dog i kopporna)

(Per Odqvist och Gunnur Högberg får följande barn):

1. Petter - född 1786 27/5, död 1813
2. Fredrika - född 1789 15/9, vid sin död gift med G. Bengtson (se IA grenen)
3. Erik Gustaf - född 1791 3/10, död som glasmästare. Mollungen, gift med Anna Johansdotter född 1793 3/4 och död 1838 10/8 Häla (se IB grenen)
4. Anna Maria - född 1796 15/6, vid sin död gift med Sven Persson Ljunga, Nabben (se IC grenen)
5. Eva - född 1800, död 1816
6. Ephraim d.ä. - född 1802 7/11 OD, död 1856 Röhl Bredared, gift med Anna Greta Andersson - född 1815 12/3, död 1898 23/6
7. Johannes - född 1805 1/6 Mollungen, död 1875 2/8 Ljunga OD Ljunga, Upptorp, Nabben med flera. Gift med Anna Larsdotter - född 1806 19/12 Norunga, död 1885 30/3 Ljunga
8. Sara Lisa (Elise) - född 1808 5/10, död 1882 29/11, gift Kjellberg Skövde (se IV grenen)

(6. Ephraim och Anna Greta får följande barn):

61. Eva Charlotta - född 1838 8/9, död 1862 31/7, gift med Ephraim d.y. Häla (se IB grenen)
62. Gustafva - född 1843 13/2, död 1927 15/2, gift med Karl Thoma Ödvall (se IIA grenen)
63. Sven (Svante) August - född 1845 26/3, död 1934 22/4, gift med Maria Gustava Anderson (se IIB grenen)
64. Gustaf - född 1847 17/5, död 1919 18/3, gift med Lydia Wennergren (se IIC grenen)
65. Sofia - född 1849, död 1895 Röhl
66. Anna - född 1851 17/9, död 1939 23/2, gift med Johan Lindgren (se IID grenen)
67. Karl - född 1853, död i USA

(7. Johannes och Anna får följande barn):

71. Casper - född 1831 20/10, död 1906 21/7, gift med Johanna Greta Jonsson (se IIIA grenen)
72. August - född 1834 7/9, död 1923 8/7, gift med Clara Christina Johansdotter (se IIIB grenen)
73. Matilda Augusta - född 1837 13/3, död 1919 9/12, gift med 34. Ephraim d.y. Häla (se IB grenen)
74. Carl Levin - född 1840 21/3, död 1928 24/4, gift med Anna Fredrika Andersson (se IIIC grenen)
75. Gustafva - född 1845 16/2, död 1924 20/1

(Gren 2):

- Lechander K:N Lekåsa - 1500-talet (ej studerat i Uppsala)

(får sonen)

- Lechander, K:N Bitterna - En av de första i Uppsala universitets studentmatrikel, gift med Hornius (4 barn)

(däribland sonen)

- Börje Olofson Knös - född 1632, död 1711 OD. Hejderidare (Tjänsteman i jägeristaten), stamfar för släkten Knös, gift med Gunnur Lechander - född 1648, död 1711 OD

(Börje Olofson och Gunnur Lechander får följande son (Se tavlan i OD:s Kyrka)

- Johan Högberg - död 1724 OD. Mönsterskrivare till komp.chef, gift 1712 i OD med Brita Börjesdotter Knös - född 1687, död 1724

(de får dottern)

- Gunnur Johansdotter d.ä. - född 1713 Svinåsa OD gift 1739 med Abraham Josefsson Hössna, skogvaktare

(de får sonen)

- Johan Högberg - född 1740 27/6, död 1807 7/2. Hejderidare Älfsborgs län (ST. Slöttorp) gift med Anna Lena Volterus - född 1739, död 1795 2/4 Ornunga. Anna Lena är dotter till Lars Volterus (Wolterus, Wollenterus) konstapel och Kristina Elis Forsén

(Johan Högberg och Anna Lena Volterus får dottern)

- Gunnur Högberg d.y. som gifter sig med Sven Persson Odqvist)

222

Svartvitt foto. Tre män vilar på marken invid en höstack.

Två av männen håller i kaffekoppar.

Bredvid sig har de en mjölkflaska, några öppnade påsar och en termoskanna.

I bakgrunden står en stor häst som är spänd framför något slags skördemaskin med två stora, men lätta, hjul på ömse sidor om långa böjda "räfständer"

Framför hästen ligger en hög med hö.

Omgivningarna utgörs av ett öppet slättlandskap med rader av höstackar.

223

Svartvitt foto. Fyra män arbetar med att transportera ett vedlass på sjön.

Två av männen sitter vid årorna till en liten roddbåt som bogserar en större båt lastad till relingen (kanterna) med vedträn.

De två andra männen står på själva lasten. Den ene av dem håller i en lång stör.

224

Svartvitt foto. Ett väldigt "kantarellformat" vattentorn som är krönt av en stor lyftkran avtecknar sig mot en mulen himmel.

I förgrunden ligger två flervåningshus av tegel.

225

Foto. Stenmur med flera höga torn i samma material. Det närmaste tornet kröns av ett sadeltak (tak som sluttar åt två håll). De övriga tornen är upptill försedda med krenelerade bröstvärn (låga värn med fyrkantig luckor).

226

Karta. Libyen med grannstater. Gränserna mot Tchad i söder, Sudan i sydost och Egypten i öster är i stor utsträckningen "linjalraka".

226

Schematisk framställning. Förändringar av hur det lokala styret har omorganiserats och centraliserats under knappa hundra år (1862 till och med 1971)

Exemplet Laxå kommun:

Till och med 1862 - Kyrksocknar under prästens ledning:

Bodarne socken

Tiveds socken

Finnerödja socken

Skagershults socken

1863 Borgerliga kommuner (De fyra ovan nämnda socknarna omorganiserar till):

Ramundeboda landskommun

Tiveds landskommun

Finnerödja landskommun

Skagershults landskommun

1946 Laxå köping bildas ur Ramundeboda landskommun

1952 Finnerödja landskommun uppgår i Tiveds landskommun.

Skagerhults landskommun blir Svartå landskommun

1967 Storkommunen Laxå köping bildas:

Tivedens landskommun och Skagerhultsdelen av Svartå landskommun uppgår i storkommunen Laxå köping

1971 Laxå kommun bildas genom att Laxå köping går upp i den nya kommunen.

Svartådelen av Svartå landskommun omorganiserar till Degerfors kommun.

228

Foto. Skylt med "Vivos" logotyp följt av texten: "Atterdags, specialisten på kött"

228

Foto. Låg kulle bevuxen med gräs och enstaka lövträd och buskar.

228

Foto. Bred solbelyst gata kantad av låga hus med platta tak.

På en skylt i förgrunden står "OlofPalme".

229

Foto. En kvinna, gammeldags klädd, står i en öppen bod och binder julkärvar.

230

Tecknad valaffisch som föreställer en ung man som sopar ut hakkorset och hammare och skäran genom dörren med hjälp av en stor kvast.

Texten lyder: Bort med varje tendens till diktatursträvanden. Rösta med Folkpartiet!

231

Foto från tv-serien. Kvinnor klädda som i det antika Rom: tunikor och draperade mantlar.

231

Foto. Skidåkare i Vasaloppsspåret. I bakgrunden skymtar andra åkare och funktionärer i ett snöigt skogslandskap.

232

Foto. Två män iförda bredbrättade hattar och arbetskläder står med gevär i ena handen och skjutna fåglar hängande uppnödd med utslagna vingar i den andra.

De står framför en bil från vars ena sida de har spänt upp ett tält.

Bakgrunden utgörs av ett trädlöst, torrt landskap.

232

Foto. En ung man står på huk bredvid två små barn som sitter i en plastpulka.

Alla tre bär yllemössor med färgglada mönster.

233

Vigselbevis från 1916.

Beviset - som omfattar förtryckt text och inskriven handstil på gulnat papper - återges på följande sätt (De handskrivna partierna markeras med citattecken):

Vigselbevis

"Sågverksarbetaren Karl August Viklund från Vikafors" och "Klara Vilhelmina Morell från Amsberg" för vilka lysning till äktenskap avkunnats i "Amsbergs och St.Tuna" församling av "Kopparbergs" län under n:r "12" år 1915 hava härstädes denna dag av undertecknad blivit enligt svenska kyrkans ordning i äktenskap sammanvigda.

"Amsberg" den "7 Januari" 1916

"G.V. Tengman" Komminister (här är de förtryckta alternativen Kyrkoherde, Pastor och Pastorsadjunkt överstrukna)

233

Foto. En liten pojke står och lyssnar i hörlurar. Bredvid honom står en rullbandspelare på ett litet bord.

234

Foto. En kort grusväg kantad av en allé med stor lövträd leder upp till ett stort rödmålat tvåvåningshus. I förgrunden avgränsas trädgården av ett vitmålat staket.

235

Foto. Två byggtorn med en banderoll spänd emellan sig är entrén till utställningsområdet.

235

Foto. Tre unga män på läktaren bär huvudbonader i form av "vikingahjälm" med stora krökta horn på vars spetsar de har tejpats fast Sverigeflaggor. Alla tre har dessutom målat den svenska flaggan över sina bara överkroppar.

De är omgivna av supportrar som håller upp Trinidad och Tobagos rödsvartvita flagga.

236

Textutdrag som lyder:

År 1809 undertecknades freden i Fredrikshamn, varigenom Sverige förlorade hela Finland, Åland samt en del av norra Sverige. Östersjön samt Muonio och Torne älvar blevo nu våra gränser mot Ryssland. – Under ett halvt årtusende hade Finland utgjort en del av det svenska riket. Nu lösrycktes det från det land, som givit Finlands folk dess fria samhällsordning, dess religion och västerländska kultur. Aldrig har Sverige slutit en så hård fred. Det förlorade mer än en tredjedel av sitt område.

237

Foto. En liten handhållen trumma som är avlång med rundade ändar.

Trummans ljusgula skinn bär ett stort antal stiliserade (förenklade) bilder som bland annat föreställer ren, en björn, människor som jagar med pilbåge eller står med olika symboler som kors och cirklar.

På trumman ligger en liten T-formad polerad träklyka.

238

Svartvitt foto. Den västtyske förbundskanslern Konrad Adenauer och den franske presidenten Charles de Gaulle omfamnar varandra i en gest av vänskap.

De är omgivna av ett stort antal leende män.

239

Foto. En stor folkmassa som omfattar kvinnor, barn och några (för det mesta äldre) män trängs med varandra i en kö medan de övervakas av några soldater klädda i camouflagenuniformer.

På andra sidan folkmassan står soldater som bär FN:s blå hjälmar.

Bakgrunden utgörs av branta lövskogsklädda bergssidor med enstaka byggnader.

240

Svartvitt foto. Utsikt över en stor folkmassa bestående av män i olika åldrar och någon enstaka kvinna som "alla" utför den nazistiska hälsningen (med utsträckt högerarm).

En stor cirkel är dragen kring den ende på bilden som vägrar delta i ritualen: En man som istället står med armarna i kors.

241

Fotoporträtt. Benazir Bhutto står lutad mot en balustrad. Hon är iförd turkosblå sidendräkt med guldbroderade manschetter och bär en tunn vit slöja över hjässan.

242

Hällristning. Ristningens stiliserade bilder omfattar bland annat män med svärd, yxor, hundar, fåglar och stora båtar/skepp med djurfigurer i för och akter.

243

Svartvitt porträttfoto. Brudparet är avbildat sittande bredvid varandra på var sin stol. Brudgummen är iförd frack medan bruden - som är helt klädd i vitt och bär en tunn slöja över hjässan - håller i en stor bukett med blommor.

243

Handskrivet tillstånd för brovakten vid Wika-sundet Erik Olsson Wiklund att "borta i brostugan vid Wika-sundet samt å planet emellan brostugan och den i närheten befintliga ångbåtsbryggan (...) mot betalning hålla allmänheten tillhanda kokat kaffe, te choklad och andra tillagade icke spirituosa drycker ..."

Intyget är utfärdat den 22 juni 1889 och undertecknat av Gust. Brundin.

På vänster marginal sitter ett frimärke med ett riksvapen och texten "50 öre, Stämpel".

243

"Träddiagram" som är uppdelat i två nivåer.

Diagrammet återges på följande sätt (de inledande numrerade nivåuppgifterna inom parentes är tillagda i bildbeskrivningen):

(nivå 1) Historiska källor

(nivå 2) Sekundärkällor: Sammanställningar och bearbetningar, till exempel i böcker, av vad som finns i primärkällor

(nivå 2) Primärkällor

(nivå 4) Materiella källor

- Mynt
- Gravar och gravinnehåll
- Byggnader
- Natur

(nivå 3) Berättande källor

(nivå 4) Skriftliga källor

- Text på runstenar
- Dagböcker
- Tidningsartiklar
- Protokoll, avtal, lagar och fredsfördrag

(nivå 4) Muntliga källor

- Inspelade intervjuer, telefonsamtal och föreläsningar
- Minnen och traditioner

(nivå 4) Icke-språkliga källor

- Hällristningar
- Fotografier
- Kartor

244

Foto. Informationstavla av trä som upptill är försedd med en något tillbucklad plåtskärm.

Texten på skärmen lyder:

Här låg Majas stuga, enligt på kala berget. Maja omkom i en svår snöstorm, den 4 december 1879, på väg hem till sin stuga. Fattigt folk hade det knapert, men de älskade friheten och oberoendet av andra.

En avskrift från den gamla lappen – okt. – 2008 – Larsson Falköping

244

Foto. Runsten som upptill är försedd med ett likarmat kors.

En drakslinga som löper runt stenens kant bär en runinskrift vars innebörd återges i bildtexten.

245

Uppslag i en handskriven dagbok med infogade fotoporträtt av Anne Frank.

246

Nattligt foto. Demonstration under en mörk himmel. I förgrunden står två gråtande kvinnor som båda bär huvudduk.

247

Svartvitt foto. Civila män som bär fez (cylinderformad hatt utan brätte) och uniformerad polis beväpnade med sablar griper en man på gatan.

247

Analysmodell för att undersöka orsaker och konsekvenser (Schematisk modell som omfattar dels en sekvens i fyra steg, dels en tillämpning av modellen på en historisk händelse)

Modellen

- Bakomliggande orsaker
- Direkta orsaker (startskott/tändande gnista)
- Förändring/händelse
- Konsekvenser

Exempel från första världskriget

- Bakomliggande orsaker: Konkurrens mellan Europas stormakter. Militär kapprustning. Nationalism.
- Direkta orsaker: Det österrikisk-ungerska kronprinsparet mördades i Sarajevo 1914.
- Förändring/händelse: Flera europeiska länder förklarade krig mot varandra. Första världskriget började 28 juli 1914.
- Konsekvenser: 10 miljoner döda. Ökad fiendskap mellan Tyskland och Frankrike. Hård fred för Tyskland ledde till andra världskriget

248

Två foton på samma plats tagna i samma vinkel: Ett svartvitt från 1950-talet och ett i färg från 1990-talet.

Bilderna återger en väg kantad av hus och tomter med ett skogklätt berg i bakgrunden.

1990 har grusvägen ersatts av en bredare asfalterad väg. Hus har rivits och ersatts av andra hus och tomter har bebyggts.

En hög skorsten till vänster på bilden från 1950 har "kortats ned" så att den bara når en liten bit över det närmast liggande hustaket.

249

Svartvitt foto. En kvinna i 60-årsåldern sitter med en liten flicka i knäet.

Bakom henne står tre yngre kvinnor.

I bakgrunden skimtar det frodiga lövverket i en somrig trädgård.

250

Svartvitt foto. En man ligger på rygg med ett litet spädbarn på bröstet.

251

Grottmålning på gulbrun bakgrund.

En flock med vilda kor (där många av djuren har långa spetsiga horn) jagas av några människor.

Jägarna (av vilka åtminstone en är kvinna) är antingen nakna eller iförda korta vita höftkläden.

Såväl de enskilda djurens som människornas skinn variera i färg mellan rödbrunt, vitt och svart (några av djuren är dessutom brokiga).

Ett av djuren har fälts och ligger på marken omgivet av två jägare.

Det går inte att urskilja några vapen i jägarnas händer, men en av dem ser att kasta något.

En svart, tunn människogestalt står dessutom inne bland djuren?

251

Fyra olika tidslinjer.

(1:a exemplet):

Tre epoker utifrån människans försörjning:

Jägar- och samlarsamhällen:

- Cirka 2 miljoner år sedan i Afrika fram till jordbrukssamhällets uppkomst.

Jordbrukssamhällen uppkommer:

- 10000 f.v.t. Mellanöstern
- 6000 f.v.t. Sydeuropa
- 4000 f.v.t. Sverige

Industrisamhällen uppkommer:

- Sent 1700-tal e.v.t. Storbritannien
- 1850-talet e.v.t. Sverige

Nutid

(2:a exemplet):

Tre epoker utifrån vilket material som används:

Stenåldern

- Cirka 2 miljoner år sedan i Afrika

Bronsåldern

- Mitten av 3000 f.v.t. Mesopotamien och Grekland

Järnåldern

(som inleds)

- 1400 f.v.t. Mesopotamien
- 1100 f.v.t. Grekerna
- 500 f.v.t. Sverige

(och som upphör)

- Cirka 500 f.v.t. Sydeuropa
- 1050 e.v.t. Sverige

(3:e exemplet):

Tre epoker utifrån förekomsten av skriftliga källor:

Förhistorisk tid

(inleds)

- Cirka 2 miljoner år sedan i Afrika
- Cirka 800000 år sedan i Europa
- Cirka 50000 år sedan i Australien

Tidig historisk tid

(inleds)

- 3200 f.v.t. Mesopotamien
- 3150 f.v.t. Egypten
- 800 e.v.t. Norden

(4:e exemplet)

Europeisk epokindelning (ej Norden)

Forntiden

(inleds)

- Cirka 800000 år sedan

Antiken

(inleds)

- 750 f.v.t.

Medeltiden

(inleds)

- 500 e.v.t.

(och är indelad i):

- Tidig medeltid
- Högmedeltid
- Senmedeltid

Tidigmodern tid

- 1500 e.v.t.

(och som omfattar)

- 1500 Renässansen
- Sent 1600-tal Upplysningstiden

Modern tid

- Cirka 1800 till och med Nutid

252

Svartvitt foto. Några män står i vatten upp till knäna. De håller i spett eller spadar. Bakom dem, på stranden står fler män med arbetsverktyg.

260

Världskarta. Världens länder.

Nord- och Sydamerikas länder:

Nordamerika: Alaska (som hör till USA), Canada, Grönland, USA, Mexico.

Centralamerika: Guatemala, Belize, El Salvador, Honduras, Nicaragua, Costa Rica, Panama.

Karibien: Bahamas, Kuba, Jamaica, Dominikanska republiken, Haiti, Puerto Rico.

Sydamerika: Guyana, Surinam, Franska Guyana, Venezuela, Colombia, Ecuador, Peru, Brasilien, Bolivia, Paraguay, Uruguay, Chile, Argentina.

Afrikas länder:

Nordafrika: Västsahara, Marocko, Algeriet, Tunisien, Libyen, Egypten.

Länder kring östra Sahelområdet (område som sträcker sig tvärs över Afrika söder om Sahara): Sudan, Sydsudan.

Västafrika: Mauretaniens, Senegal, Gambia, Guinea, Sierra Leone, Liberia, Elfenbenskusten, Ghana, Togo, Benin, Mali, Burkina Faso, Nigeria, Niger, Tchad, Kamerun, Gabon.

Centrala Afrika (kring ekvatorn): Centralafrikanska Republiken, Kongo, Demokratisk Republiken Kongo, Angola, Zambia, Malawi.

Södra Afrika: Namibia, Botswana, Zimbabwe, Malawi, ön Madagaskar, ögruppen Mauritius, Moçambique, Botswana, Sydafrika, Swatini, Lesotho.

Östafrika: Eritrea, Djibouti, Etiopien, Somalia, Kenya, Uganda, Tanzania.

Asiens länder:

Västra Asien: Turkiet, Israel, Libanon, Syrien, Jordanien, Irak, Saudiarabien, Jemen, Oman, Qatar, Kuwait, Iran.

Södra Asien: Pakistan, Indien, ön Sri Lanka, Nepal, Bhutan, Bangladesh, Malaysia, Brunei, Singapore, Indonesien, Östtimor.

Indokina: Burma/Myanmar, Thailand, Kambodja, Vietnam, Laos.

Sydöstra Asien: Filippinerna.

Centralasien: Afghanistan, Turkmenistan, Uzbekistan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Kazakstan, Mongoliet, de västra delarna av Kina.

Östasien: östra Kina, Taiwan, Nordkorea, Sydkorea, Japan.

Oceaniens länder:

Papua Nya Guinea, Australien, Nya Zeeland.

Europas länder:

Norden: Island, Danmark, Norge, Sverige, Finland.

Baltikum: Estland, Lettland, Litauen.

Sydeuropa: Portugal, Spanien, Andorra, Monaco, Italien.

Balkanområdet: Kroatien, Bosnien Hercegovina, Serbien, Kosovo, Montenegro, Albanien, Makedonien, Grekland, Bulgarien, Moldavien.

Västeuropa: Frankrike, Irland, Storbritannien, Belgien, Nederländerna, Tyskland, Liechtenstein, Schweiz, Österrike.

Centraleuropa: Polen, Tjeckien, Slovakien, Ungern, Slovenien.

Östra Europa: Vitryssland, Ukraina, Rumänien, Ryssland.

Kaukasus (mellan Svarta havet och Kaspiska havet): Georgien, Armenien, Azerbajdzjan.